

॥ श्री बीतरागाय नमः ॥

श्री अष्टप्रकारी तथा स्नात्र पूजा

अने

जिनराजनी भक्ति विषे उपयोगी बाबतो.

स्वधर्मी बंधुओने जिनराजनी सेवा पूजा भक्ति करवा
निमिते संग्रह करनार.

शा. शिवबाथ खुंबाजी-वेताळपेठ पुनासिटी.

छपावी प्रसिद्ध करनार.

पोरवाल एन्ड कंपनी.

वेताळपेठ घर नंबर ३५६ पुनासिटी.

वीर संवत् २४५१] विक्रम संवत् १९८१ [सन १९२६

आवृत्ति पहेली प्रतः १०००

सूर्यप्रकाश प्रिन्टिंग प्रेसमां पटेल मूलचदभाई श्रीकम
छाप्यु फाल्गुपुर टंकशाळ-अमदावाद.

किंमत चार आना-पोस्ट स

પ્રસ્તાવના રુપે બે બોલ.

જિનરાજની સેવા પૂજા ભક્તિ વિગેરે કરવી એ દરેક સ્વધર્મી બંધુઓનું મુખ્ય કર્તવ્ય છે. તે સેવા પૂજા વિગેરે વિધિ અને ઉપયોગ સહીત કરવામાં આવે તો વિશેષ લાભકારી થાય. તેવા હેતુથી આ પુસ્તકમાં અષ્ટપ્રકારી તથા સ્નાત્ર પૂજા તથા તેના હેતુ તથા બીજી પણ ઉપયોગી બાબતના લેખો વિદ્વાન મુનિરાજ તથા સ્વધર્મી બંધુઓ વિગેરેના લેખોનો સંગ્રહ કરો આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે.

આ પુસ્તકમાં જે કાંઈ ખુલો દૃષ્ટી દોષથી અથવા પ્રેસ દોષથી રહી હોય તે સુદ્ધ બંધુઓએ સુધારીને પુસ્તકનો ઉપયોગ કરવો તે ખુલો અમને જણાવવી કે જેથી બીજી આવૃત્તિના વચ્ચે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

દરેક જૈન દેહરાસરના કાર્યવાહકોએ આ પુસ્તક પોતે વાં દેરાસરના પુજારીઓ તથા કામકાજ કરનારાઓને વંચાવવું અથવા પોતે વાંચી તેના હેતુઓ સમજાવવા.

સુચના.

૧ પુસ્તક મંગાવનારે પોષ્ટ સ્વર્ચ સાથે સ્યાર આનાની ટીકીટો મોકલીને પુસ્તક મંગાવવું. વી. પી. થી મંગાવવી નહીં.

પુસ્તકની આશાતના કરવી નહીં. અને રૂઝડતી મુકવી નહીં.

અધારે નકલો મેળી મંગાવવાથી પોષ્ટ સ્વર્ચમાં ફાયદો થશે.

૨ મંગાવનારે રીપલાય વ્યાટ લેવો અથવા ટીકીટો જવી તે શિવાય જવાબ આપવામાં આવશે નહીં.

૧૯૮૧

મંગલધાર

૬

પ્રસિદ્ધ કર્તા

પોરવાલ એન્ડ કંપની

વેતાલપેટ શર નંબર ૧૫૬

ગુનાસિટી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૭૬૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૭૨૫૩૨૧ તપાસના ૨૫

વિષય ૮૩૪:૪૪૪

॥ श्री वीतरागाग्र नमः ॥

॥ अथ पंडित श्री कुंवरविजयजी कृत

अष्टप्रकारी पूजा ॥

॥ भावनाना दोहा ॥

विजय नायक तुं वणी, महा महोदो महाराज ॥ महोदो पुण्ये
मेयो, तुम दरिद्र हूं आज ॥ १ ॥ आज मनोरथ सवि फलया,
पुण्यां पुण्य कलोल ॥ पाप करम दूरे टल्यां, नागं दुःख दंदोल
॥ २ ॥ सुखदाइ प्रभु तुं वडो, तुज सम अवर न कोइ ॥ करम
दूरे करी, पाम्या शिवपद सोय ॥ ३ ॥ ब्रानावरणीय (१)
करी, दर्शनावरणीय (२) कर्म ॥ वेदनीय (३) कर्म दूरे करी,
मोहनीय (४) कर्म ॥ ४ ॥ नाम (५) कर्म ने आयु (६)
कर्म, गोत्र (७) अने अंतराय (८) ॥ अष्ट कर्म एणी परे, दूर करी
महाराय ॥ ५ ॥ दोष अहारे क्षय गया, प्रगट्यां पुण्य अनंत ॥
अंतरंग सुख भोगवे, निश्चल धीर महंत ॥ ६ ॥ कल्प वृक्षने काप-
कुंभ, पूरे मनना कोइ ॥ प्रभु सेवायी ते मले, जो मंछा होय
अदोल ॥ ७ ॥ ज्ञान भुवनमां तुं वडो, तुज सम अवर न कोय ॥ इंद्र
चंद्रमे चक्रा, तुज पद सेवे सोय ॥ ८ ॥ प्रभु सेवा भावे करै,

१ श्रद्धा-इच्छा. २ चक्रवर्ति.

પ્રેમ ધરી મન રંગ ॥ દુઃખ દોહમ દૂરે ટલે, પામે સુખ મન ચંગ ॥
॥ ૯ ॥ પૂજા કરતાં માણીયા, પોતે પૂજનિક હોય ॥ આ ભવ પરભવ
સુખ ઘણાં, તસ તોલે નહિં કોય ॥ ૧૦ ॥ જીવઢા જિનવર પૂજિયે,
જિન પૂજ્યા સુખ થાય ॥ દુઃખ દોહમ દૂરે ટલે, મનવંછિત સુખ કાય
॥ ૧૧ ॥ દ્રવ્યભાવથી અતિવગો, હૈંડે હરસ ન માય ॥ ણેવિધ
જિનવર પૂજતાં, પાપ કરમ દુર જાય ॥ ૧૨ ॥

॥ અથ પ્રથમ શ્રી જલ પૂજા ॥

॥ દોહા ॥ સુગંધમય જલ વાસિને, જે પૂજે જિનરાય ॥ સ્વ
ત્રિભુવન જગ વિસ્તરે, દુર્ગંધના દૂર જાય ॥ ૧ ॥ મલીન વસ્ત્ર
ઉજ્જ્વલ કરે, એ સ્વભાવ જગ માંહી ॥ જલથું જિનવર પૂજત
કર્મ કલંક મિટ જાય ॥ ૨ ॥ તીર્થોદ્ધક કુંભે કરી, રતન પ્રમુ
શ્રીકાર ॥ અઢ સહસ્ર અઢ જાતિના, અથવા કઠશ ચાર ॥ ૩ ॥
આઢ જાતિ કલશે કરી, નવરાવે જિનરાય ॥ તસ ત્રિભુવન
વિસ્તરે, સુરપતિ સેવે પાય ॥ ૪ ॥ જ્ઞાન કઠશ ધરી આત્મા, સમતા
રસ ધરપૂર ॥ શ્રી જિનને નવરાવતાં, કર્મ થાય ચક્રૂર ॥ ૫ ॥

इति प्रथम श्रीजलपूजासमाप्ता ॥ १ ॥

॥ અથ દ્વિતીય શ્રીચંદન પૂજા ॥

॥ દોહા ॥ કેશર ચંદન દ્રવ્ય થકી, ભાવે થકી વહુ મોન ॥
જિનવર અંગે ચરચતાં, પ્રગટે આતમ જ્ઞાન ॥ ૧ ॥ કેશર ચંદન
ઘસી કરો, ધરી કચોલાં સાર ॥ જિનવર અંગે ચરચતાં, પાપ

कर्या परिहार ॥ २ ॥ वाचना चंदन अति भल्लु, कन्तुरी बरास ॥
 एणोविध जिनवर सेवतां, पामे लील विलास ॥ ३ ॥ कनक कचोलां
 भरी करो, सेवे जिनपति पाय ॥ दुःख दोहग दूरे टले, मनवंचित
 सुख थाय ॥ ४ ॥ तपत वस्तु शीतल करे, चंदन शीतल आप ॥
 चंदनसें जिन पूजतां, धिटे मोह संताप ॥ ५ ॥ पूजाने परिणाम
 दोय, करो चंदनकी रीत ॥ शीतलता ने सुगंधता, जेणे भाजे
 भव भीत ॥ ६ ॥

॥ इति द्वितीय श्री चंदन पूजा समाप्ता ॥ २ ॥

॥ अथ तृतीय श्रीपुष्प पूजा ॥

॥ दोहा ॥ प्रणिधाने सद्गति होवे, पूनाथी केम नव होय ॥
 सुधनस भावे दुर्गता, पूजा पंचाशक जोय ॥ १ ॥ शतपत्री वर
 योगरो, चंपक जाई गुलाब ॥ केतकी डमरो बोलसीरी ॥ पूजो
 जिन भरी छाव ॥ २ ॥

॥ इति तृतीय श्रीपुष्पपूजा समाप्ता ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थ श्रीधूप पूजा ॥

॥ दोहा ॥ पावक ग्रहे सुगंधकुं, धूप कहावत सोय ॥ उखेवत
 धूप जिणंदकु, कर्म दहन सब होय ॥ १ ॥ धूप उखेवत जे जना,
 प्रभु आगल बहु मान ॥ दुर्गंधता दूरे करे, पामे अपर विमान ॥ २ ॥
 हुताशनसें काष्ट ज्युं, तेम ध्यानानल कर्म ॥ तेणे मिश्रे धूप पूजा
 कसे, जिम पायो शिव शर्म ॥ ३ ॥

॥ इति चतुर्थ श्रीधूप पूजा समाप्ता ॥ ४ ॥

॥ अथ श्री पंचम श्रीदीप पूजा ॥

॥ दोहा ॥ केवलनाण प्रभावशुं, जेम लहो लोकालोक ॥
तेम पूजा द्रव्य दीपकी, करतां शिवफल रोक ॥ १ ॥ जगदीपक
प्रभु दीपजे, करतां भावो एह ॥ अत्राणु जे अनादिनुं, ज्ञान लहो
निज तेह ॥ २ ॥

॥ इति पंचम श्री दीप पूजा समाप्ता ॥ ५ ॥

॥ अथ षष्ठ श्रीअक्षत पूजा ॥

॥ दोहा ॥ हवे अक्षत पूजा करो, शालि ब्रीहि गोधूम ॥
उज्ज्वल परिपरि ढोवके, टालो मोहकी धूम ॥ १ ॥ अक्षय फल
लेवा भणी, अक्षत पूजा उदार ॥ इह भव पण नबि क्षय होवे,
राज्य रिद्धि भंडार ॥ २ ॥

॥ इति षष्ठ श्रीअक्षतपूजा समाप्ता ॥ ६ ॥

॥ अथ सप्तम श्रीनैवेद्य पूजा ॥

॥ दोहा ॥ हवे नैवेद्यनो पूजना, कीजे जीम हलिराय ॥
भव निर्वेद प्रभु मुखे, मागो अविचल ठाय ॥ १ ॥ कर्ता भोक्ता
मुज नहिं, पुद्गल भावनो जीव ॥ तेणे पुद्गलनी तर्जना, करतां
शर्म सदैव ॥ ७ ॥

॥ इति सप्तम श्री नैवेद्य पूजा समाप्ता ॥ ७ ॥

(५)

॥ अथ अष्टम श्रीफल पूजा ॥

॥ दोहा ॥ फल पूजा करतां यकां, सफल करो अवतार ॥
फल मागो प्रभु आगले, तार तार मुज तार ॥ १ ॥ जस फल
उपम जग नहिं, प्राप्त्या पछी नहिं अंत ॥ आव्यावाध अवल अ-
जग, माणु शिव अनंत ॥ २ ॥ जे जेसो करगो करे, ते तेसां फल
होय ॥ फल पूजा जिनदेवकी निश्चे शिवपद होय ॥ ३ ॥ अष्ट प्रकारी
एणी परे, जे पूजा करे उदार ॥ अष्टमी गति फल ते लहे, पामिजे
भवपार ॥ ४ ॥ निज उत्तम पद पद्मनी, निज सेवा करो त्रण
काल ॥ निजल्प प्रगटे सुख होवे, अमि कुंवर कहे नहिं वार ॥ ५ ॥

॥ इति अष्टम श्री फल पूजा समाप्त ॥ ८ ॥

॥ इति पंडित श्रीकुंवरविजयजीकृत अष्ट प्रकारी
पूजा समाप्तः ॥

श्री देवचंदजीकृत स्नात्र

पूजा विधिसहित.

स्नात्र भणावामां घेरथी देरासरे लइ जवानी
चीजोनां नाम.

नाडुं, घीनों दीवो, चोखा, निवेद, फल, अमरवटी, पांदा-

મૃત (ઘી, દુધ, દહી, સાકર, પાણી) કેસર, ફુલ, નાળું, કપુર, માદી, મીઠું, બરાસ વગેરે.

વિધિ.

પ્રથમ પુર્વદિશા સન્મુખ અથવા ઉત્તર દિશા સન્મુખ પ્રતિમા-
જીનું મુલ્ય આવે, એવી રીતે ઉપરા ઉપરી શુદ્ધ કરી, ધુપ દીપવડે.
પવિત્ર કરેલા ત્રણ વાજોઠ જલાદિકથી શુદ્ધ કરેલી, ધુપાદિકથી
પવિત્ર કરેલી, ગુલાવ, કેવડા પ્રમુખના સુગંધીત પાણીથી છંટકાવ
કરેલી, અને ફુલની ટુટ્ટિ કરેલી શુભિપર સ્થાપન કરવા, તેનાં
ઉપર પ્રતિમાજી પધરાવવા માટે સિંહાસન સ્થાપન કરવું. સિંહાસન
ન હોય તો થાલ મુકવો. કદાપિ બે વાજોઠ અને ત્રીજું સિંહાસન
હોય તો પણ અડચણ નહિ. સઘળા વાજોઠના મધ્ય ભાગમાં એકેક
કેસરનો સાથીઓ કરવો. નીચેના જે વાજોઠ ઉપર કેસરના સા-
થીઆ કરેલા હોય, તેના ઉપર ચોલાના સાથીઆ કરવા. અને
ઉપર ફલ, સોપારી આદિ મુકવું. પછી સિંહાસનમાં અથવા થાલ
હોય તો થાલમાં બે સાથીઆ કેસરથી કરવા. પછી ત્રણ નવકાર
ગણી એક સાથીઆ ઉપર પંચતીર્થી પ્રતિમા સ્થાપન કરવી. તેની
આગળ બીજા સાથીઆ ઉપર સિદ્ધચક્ર સ્થાપન કરવા. સ્નાત્રનું
જલ નીચે ન પડે માટે સિંહાસન નીચે પિત્તલની કુંડી મુકવી સ્નાત્ર
પુજા થઈ રહ્યા પછી તે કુંડીમાંનું પાણી કોઈનો પગ ઉપર ન આવે
એવી જગાએ નાંચવું. એ ત્રણ વાજોઠની આગળ એક પાટલા અથવા
વાજોઠ શુદ્ધ કરી મુકવો. તેના ઉપર હારબંધ બે અથવા ચાર

સાથીઆ કરીને ડર ચોસા પુરવા. તેના ઉપર સોપારી વદામ વગેરે મુકવું પછી ચોક્કું પાળી, દુધ, દહીં, ઘી, અને સાકર તેનું પંચામૃત બનાવોને તેમાં ફૂલ, વરાસ, કેસર, ચંદન આદિ સુગંધીત પદાર્થ નાંચીને શુદ્ધ નિમલ કલશ, જેટલા સાથીઆ કર્યા હોય તેટલા ઉપર પ્રમાણે પંચામૃતના કલશ ભરીને સાથીઆ ઉપર મુકવા અને મઢામાં નાચવાની સાથે ૪ આડી આંટી પાડી નાડું બાંધવું, તે કલશના ઉપર શુદ્ધ અંગલોહનાનો ગડો વાચી ઢાંકવું. પ્રતિમાના જમણા પાસે પ્રતિમાની નાસિકા બરાબર સિવા આવે એવી રીતે ફાનસમાં દીવો મુકવો. ઢાંચે પાસે ધુપધાણું મુકવું. સિંહાસન ઉપર ચંદરવા તોરણ બાંધવાં. ભગવાનના ઉપર ઉપરાઉપરી ત્રણ છત્ર ધારણ કરવાં. પછી બે અથવા ચાર સ્નાત્રીયાદ નાહી શુદ્ધ થઈ વસ્ત્રાલંકાર પહેરી સુશોભીત થઈ, કપાળમાં તિલક કરી આઠ પડો મુલ્લકોશ બાંધા હાથ ધોડને ધુપ, દીવથી પવિત્ર કરીને ત્રણ આટાથી નાડુ હાથે બાંધો હાથ કેસર આદિકથી ચર્ચીત કરી ઉભા રહેવું અહીં આં વાજોઠ સિંહાસન, દીવી, આરતી, મંગલ દીવો, ચાપરની ઢાંડી વગેરે જે જે चीजો સ્નાત્રમાં કામ આવે એવી હોય, તે સર્વને નાડુ બાંધવું.

સ્નાત્ર મળ્યાવ્યા પછી તરતજ મોટી પુજા મળાવવી હોય તો પ્રતિમાની નીચે જેવી પુજા હોય તે પ્રમાણે નકરામાં રૂપા નાણું મુકવું.

હાલ કંકુ વાપરવાની પ્રવૃત્તિ છે. પણ કંકુ વાપર્યા પછી પ્રતિમાનીને અઢકી શકાય નહિ માટે કેસર વાપરવાનું લભ્યું છે.

पछी केसर फुल अक्षतनी कुमुमांजली तैयार करी स्नात्रीभा-
ओए हाथमां लेई स्नात्र भणावानुं श्रद्धा करवुं ते निवे मुजब.

पांखडी गाया ॥ ढाल पहेली ॥

॥ नमोर्हत् सिद्धाचार्योपाध्याय सर्व साधुभ्यः ॥

॥ दुहा ॥ चउत्तीसे अतिसय जुओ, वचनातिसय जुत ॥
सो परमेसर देखि भवि, सिद्धासग संपत्त ॥ १ ॥ ढाळ ॥ सिद्धा-
सग बेडा जग भाग, देखी भविक जन गुणमणि खाण ॥ जे दीठे
तुज निरमल नाण, लहिये परम महोदय ठाण ॥ कुमुमांजलि मेलो
आदि जिणंदा, तोरां चरण कमल सेवे चोसठ इंदा ॥ चोबीस
वैरागी चोबीस सोभागी, चोबीस जीणंदा ॥ कु० ॥ १ ॥ (एम
कही प्रभुना चरणे पुजा करीए) (गाथा) जो निय गुण पञ्चव
रूप्यो, तसु अनुभव एगत्त ॥ सुह पुगल आरोपतां, जो तसु रंग
निरत्त ॥ २ ॥ (ढाळ) जो निज आनमगुण आणंदी, पुगल संगे जेह
अफंदी ॥ जे परमेश्वर निजपद लीन, पुजो प्रणमो भव्य अदीन ॥
॥ कुमुमांजलि मेलो शांति जिणंदा तो० ॥ कु० ॥ २ ॥ (एम
कही प्रभुना जानुर्ये पुजा करीए) (गाथा) निम्मल नाण पयासकर,
निम्मल गुण संपन्न ॥ निम्मल धम्मोवएसकर, सो परमप्राधन्न ॥
३ ॥ (ढाळ) लोकालोक प्रकाशक नाणी, भविजन नारण जेहनी
वाणी ॥ परमानंद तणो निसाणी, तसु भगते मुज मति ठहराणी ॥
कुमुमांजलि मेलो नेम जिणंदा ॥ तो० ॥ कु० ॥ ३ ॥ (एम कही प्रभुना
वे हाथे पुजा करीए.) (गाथा) जे सिद्धा सिद्धांती जे, सिद्धांसंदि

अणंठ ॥ जसु आलंबन ठविथ मण,सो सेत्रो अरिहंत ॥४॥ ढाल ॥
 शिव सुख कारण जेह त्रिकालें, सभ परिणामे जगत निहाले ॥
 उत्तम साधन माग देखाडे, इंद्रादिक जसु चरण पखाळे ॥ कुसुमां-
 जली म्हेलो पास जिणंदा ॥ तो० ॥ कु० ॥ ४ ॥ (एम कही
 प्रभुना खभाए पुजा करीए) (गाथा) समदीट्टी देस जय, साहु सा-
 हुणी सार ॥ आचारिय उवज्झाय मुणि, जो निम्बल आधार ॥५॥
 (ढाल) चउविह संवे जे मन धार्युं, मोक्षतणुं कारण निरधार्युं ॥ वि-
 विह कुसम वरजाति गहेयी, तसु चरणे प्रणमंत ठवेवी ॥ कुसुमांजलि
 म्हेलो वीर जिणंदा ॥ तो० ॥ कु० ॥ ६ ॥ (एम कही प्रभुने मस्तके
 पुजा करीए) इति पांखडी गाथा ॥ (हवे अक्षत लेवा.)

॥ वस्तु छंदः—सयल जीनवर सयल जीनवर, नमिय मनरंग ॥
 कल्याणक विहि संठविय, करीय धम्म सुपवित्त ॥ सुदर सय इगसि-
 त्तरि तिथ्थंकर, इग समय विहरंति महीयल ॥ च्यवनसमय इग-
 बीस जिन, जन्मसमय इगसिस ॥ भत्तिय भावे पुजीया, करो संघ
 सुजगीस ॥ १ ॥

॥ ढाल बीजी ॥ एक दिन अचिरा हुलरावती ॥ ए देखी ॥

भव त्रीजे समकितगुण रम्या, जिन भक्ति प्रमुख गुण परि-
 णम्या ॥ तजी ईंदीयमुख आकंसना, करी स्नानक विशनी सेवना
 ॥ १ ॥ अतिराम प्रशस्त प्रभावता, मनभावना एदवी भावता ॥
 सवि जीव करु शासन रसी, इमी भाव दया मन उल्लसी ॥ २ ॥
 लक्ष्मी परिणाम एहलुं भलुं, निपजावी जीनपद निर्मल ॥ आयुबंध

बिचे एक भव करी, श्रद्धा संवेग ते थीर धरी ॥३॥ त्यांची चविव
लहे नरभव उदार, भरते तेम ऐरवतेज सार ॥ महाविदेहे विजये
वर प्रधान, मध्यखंडे अवतरे जिन निधान ॥ ४ ॥

॥ ढाळ त्रीजी-सुपनानी ॥ .

पुण्यें सुपनह देखे, मनमांहे हर्ष विशेषे ॥ गजवर उज्ज्वल सुंदर,
निर्मल वृषभ मनोहर ॥ १ ॥ निर्मळ केसरी सिंह, लक्ष्मी अतिहि
अबीह ॥ अनुपम फुलनी माल, निर्मल शशि सुकुमाळ ॥ २ ॥
तेजे नरणी अति दीपे, इंद्रध्वजा जग झीपे ॥ पुरण कळश पंडुर,
पद्मसरोवर पुर ॥३॥ अगिआरमे रयणायर, देखे माताजी गुणसा-
यर ॥ बारमे भुवन विमान, तरेम अनुपम रत्न निधान ॥४॥ अग्नि
शिखा निर्धुम, देखे माताजी अनुपम ॥ हरखी रायने भाखे, राजा
अरथ प्रकाशे ॥५॥ जगपति जिनवर सुखकर, होंशे पुत्र मनोहर ॥
इंद्रादिक जसु नमशे, सकल मनोरथ फलसे ॥ ६ ॥

॥(वस्तु) पुण्य उदय पुण्यउदय उपना जिननाह, माता तवरयणी
समें ॥ देखी सुपन हरखंति जागीय, सुपन कही निज कंतने ॥ सुपन
अरथ सांभळो सौभागीय, त्रिभुवन तिलक महागुणी, होशे पुत्र
निवान ॥ इंद्रादिक जसु पय नमी, करशे सिद्ध विधान ॥ १ ॥

॥ ढाळ बोथी चंद्रावलानी देशीमां ॥

सोहमपरि आसन कंपियो ए, देई अवधि मन आणंदीयो ए ॥
निज आतम निर्मल करण काज, भवजल तारण प्रगट्यो झिहाज
॥ १ ॥ भव अढवी पारंग सध्यवाह, केवळ नाणाइय-गुण अगाह ॥

शिव साधन गुण अंकुरो जेह, कारण उलटयो असाहि मेह ॥ २ ॥
 हरखें विकसी तव रोमराय, बलयादिकमां निज तनु न माय ॥
 सिंहासनयी उठयो सुरिंद, प्रणमंतो जिन आनंद कंद ॥ ३ ॥ सग
 अढ पय साहमो आवी तथ्य, करी अंजळीय प्रणमोय मथ्य ॥
 मुखे भाखे ए क्षण आज सार, तिय लोय पहु दीठो उदार ॥ ४ ॥
 रे रे निसुणो सुर लोय देव, विषयानल तापित तुम सवेव ॥
 तमु शान्तिकरण जलधर समान, मिथ्या विष चुरण गरुड वान
 ॥ ५ ॥ ते देव सकळ तारण समथ्य, प्रगटयो तसु प्रणमी हुवो
 सनाथ ॥ एम जंरी शक्रस्तव करेवि, तव देव देवी हरखें सुणेवि
 ॥ ६ ॥ गावे तव रंभा मीत गान, सुरलोके हुवो मंगल निधान ॥
 नरक्षेत्रे अरिज वंझ ठाम, जिनराज बघे सुर हरख धाम ॥ ७ ॥
 पिता माता घरे उछव आशेष, जिनशासन मंगल अति विशेष ॥
 सुरपति देवादिक हरख संग, संयम अर्थी जनने उमंग ॥ ८ ॥
 शुभवेला लगने तीर्थ नाथ, जनम्या इंद्रादिक हरख साथ ॥ सुख
 पाम्या त्रिभुवन सर्व जीव, वधाइ वधाइ थइ अतीव ॥ ९ ॥ (आ
 ठेकाणे अक्षते वधाववा.) पळी त्रण प्रदक्षीणा त्रण स्वयासमज देइ
 इच्छाकारेण संदिसह भगवान् चैत्यवंदन करुं ? एम कही जगर्चिता-
 मणीनुं चैत्यवंदन (जयवीरराय अरधा सुधी एटले आभवम खंडा
 सुधी करवुं ते निचे मुजव.

॥ श्री जगर्चितामणि चैत्यवंदन ॥

इच्छाकारेण संदिसह भगवान्, चैत्यवंदन करुं ? इच्छे. जग-

चित्तामणि जग नाह, जगगुरु जगरस्वग, जगबंधव जगसथ्यवाह,
जगभावविअस्वग, अट्ठावय-संठविय,—स्व कमठविणासण, चउत्री-
संपि जिणवर, जयंतु अप्पडिहयसासण. ॥ १ ॥ कम्मभूमिहिं,
कम्मभूमिहि पढमसंघयणि, उक्कोसय सत्तरिसय, जिन्नवराण विहरंत
लम्मइ, नव कोडिहिं केवल्लिण, कोडी सहस्स नव साहु गम्मइ,
संपइ जिणवर बीस मुणि, बिहुं कोडिहिं वरणाण, समणइ कोडि
सहस दुअ, थुजिज्जइ निच्च विहाणि ॥ २ ॥ जयउ सामिय, जयउ
सामिय, रिसहसतुंज, उज्जितपहु नेमिजिण, जयउ वीरसच्चउ
रिमंडण, भरुमच्छहिं मुणिसुव्वय, मुहरिपास दुहदुरिअखंडण,
अवर-विदेहिं तिथ्ययरा, चिहुं दिसि विदिसि जिं केविं, तीआ-
णागय-संपइअ, वंदू जिण सव्वेवि ॥ ३ ॥ सत्ताणवइ-सहसा, लखा
छप्पन्न अट्ठकोडीओ, वत्तिसय वासिआइं, तिअ लोए चेइए वंदे
॥ ४ ॥ पनरसकोडिसयाइं, कोडी बायाल लरुख अट्ठवन्ना, छत्ती-
ससहस असिइं, सासयविवाइं पणमाणि ॥ ५ ॥

॥ जं किंचि ॥

जं किंचि नामतिथ्यं, सग्गे पायालि माणुसे लोए; जाइं
जिणविवाइं, ताइं सव्वाइ वंदामि. ॥ १ ॥

॥ नमुत्थुणं ॥

नमुत्थुणं अरिहंताणं, भगवंताणं ॥ १ ॥ आइगराणं, तिथ्यय-
राणं, सयंसंबुद्धाणं ॥ २ ॥ पुरिसुत्तमाणं पुरिससीहाणं, पुरिसवर-

पुंडरिआणं, पुरिसवर-गंधहृषीणं. ॥३॥ लोगुत्तमाणं, लोगनाहारं,
 लोगहिआणं, लोगपइवाणं, लोगपज्जोअगराणं. ॥४॥ अभयदयाणं,
 चरुखुदयाणं, मग्गदयाणं, सरणदयाणं, बोहिदयाणं. ॥५॥ धम्म-
 दयाणं, धम्मदेसयाणं, धम्मनायगाणं, धम्मसारहीणं, धम्मवरचाउरं-
 तचक्रवट्टीणं. ॥६॥ अप्पडिहयवरनाण, दंसणधराणं, विअट्टुउमाणं
 ॥ ७ ॥ जिणाणं, जावयाणं, तिन्नाणं तारयाणं, बुद्धाणं बोहयाण,
 सुत्ताणं मोअगाणं. ॥ ८ ॥ सद्धन्तूणं, सब्बदरिसिणं, मिव-मयल
 मरुअ-मणंत-मरुस्खय-मवावाह-मपुण-रावित्ति-सिद्धिगइ-नामये-
 यं, ठाणं संपत्ताणं. नमो जिणाण जिअभयाण. ॥ ९ ॥ जेअ अ-
 इआ सिद्धा, जे अ भविस्संतिणागए काले; संपइअ वट्टमाणा, सब्बे
 तिविहेण वंशमि.

॥ जावन्ति चेइआइं. ॥

जावन्ति चेइआइं, उट्ठेअ अहे अ तिरि अ लोए अ ॥ सवाइं
 ताइं वंदे, इह संतो तथ्य संवाइं ॥ १ ॥ इच्छामि स्वमासमणो !
 वेदिउं जावणिज्जाए निसीहि आए मथ्थएण वंशमि ॥

॥ जावंत केवि साहू ॥

जावंत केवि साहू, भरहेरवय महाविदेहे अ ॥ सब्बेसित्तैसि
 पणओ, तिविहेण तिदंड-विरयाणं ॥ १ ॥

॥ परमेष्ठि नमस्कार. ॥

नमोऽर्हत् सिद्धाचार्योपाध्याय-सर्वसाधुभ्यः

॥ उवसग्गहरं स्तवन. ॥

उवसग्गहरं पासं, पासं वंदामि कम्मघणमुक्कं ॥ विसहरविसनि-
न्नासं, मंगलकल्लाणआवासं ॥ १ ॥ विसहर-फुलिंगमंतं, कंठे धारेइ
जो सया मणुओ ॥ तस्स गहरोग-मारी,-दुट्ठजरा जणि उवसामं
॥२॥ चिट्ठउ दूरे मंतो, तुज्झ पणामोवे बहु फओ होः ॥ नर-ति-
रिएमुवि जीवा, पावंति न दुख्ख दोगच्चं ॥३॥ तुह सम्मते लब्धे,
चिंतामणि-रुप्पराय-रम्भहिए ॥ पावंति अविग्घेगं, जीवा अयरामरं
ठाण ॥ ४ ॥ इअ संथुओ महायस, भत्तिभ्भर-निम्भरेण हिमएण ॥
ता देव दिज्ज बोहिं, भवे भवे पासजिणचंद ॥ ५ ॥

॥ जय वीयराय ॥

जय वीयराय जगगुरु, होउ ममं तुह पभावओ भयवं ॥ भवनि-
व्वेओ मग्गा-णुसारिआ इट्ठ-फल-सिद्धि ॥ १ ॥ लोगविरुद्धाओ,
गुरुजणपूआ परस्थकरणं च ॥ सुहगुरुजोगो तवय,-णसेवणा आभ-
वमखंडा^१ ॥ २ ॥ वारिज्जइ जइवि निआ-णवंधणं, वीयराय तुह

---

१ स्नात्र भणावानी वस्वते अहीं सुधो एट्ठे आभवमखंडा सुधी
बोली स्नात्रनो आगलो पाठ भणाववो.

समये ॥ तद्वि मम हुज्ज सेवा, भवेभवे तुम्ह चलणागं ॥३॥ दुःखस्व-
 खओ कम्मस्वओ, समाहिमरण च बोहिलाभो अ, संपज्जउ महएअं,
 तुह नाह पणाम करगेणं ॥४॥ सर्वमंगल-मांगल्यं, सर्वकल्याणका-
 रणं ॥ प्रधानं सर्वधर्माणां, जैनजयतिशासनं ॥५॥

॥ अरिहंतवेइयाणं ॥

अरिहंत-वेइयाणं, करेमि काउस्सगं ॥ १ ॥ वंदणवत्तिआए
 पुअणवत्तिआए, सकारवत्तिआए, सम्माणवत्तिआए, बोहिलाभव-
 त्तिआए, निहासग्गवत्तिआए ॥ २ ॥ सद्धार, मेहाए, धीइए,
 धारणाए, अणुपेहाए, वहुमाणिए, ठामि काउस्सगं ॥३॥ अन्नत्थ०

॥ अन्नत्थ ऊससिएणं ॥

अन्नत्थ ऊससिएणं, नीससिएणं, खासिएणं, छीएणं, जंभा-
 इएणं, उडुएणं, वार्यानसग्गेणं, भमलिए, पित्तमुच्छाए ॥ १ ॥
 सुहुमेहि अंगसचालेहिं, सुहुमेहिं खेलमंचालेहिं, सुहुमेहिं दिट्ठिमंचा-
 लेहि, ॥ २ ॥ एवमाइएहिं, आगारेहिं, अभग्गो, अविराहिओ,
 हुज्ज मे काउस्सगो, ॥३॥ जाव अरिहंताणं, भगवंताणं, नमुकारेणं,
 न पारेमि ॥ ४ ॥ तावकायं, ठागेणं, धोणेणं, ज्ञाणेणं, अप्पाणं
 चोसिरामि ॥ ५ ॥

॥ कल्लाणकंदंनो स्तुति. ॥

कल्लाणकंदं पढमं जिणंदं ॥ संतिं तओ नेमिजिणं सुणिंदं ॥
 पासं पयासं सुगुणिककाग ॥ भत्तीइ वंदे सिरिवद्धमाणं ॥ १. ॥

(चैत्यवंदन करतां जयवियगायमां आभवमखंडा सुप्री तथा पछी) हाथ धोइ लुछी नांखवा. पत्री रकेबीमां अथवा स्नात्रीयाना हाथ उपर केसरनो साखीयो करी पं वामृतनो भरेलो कळसने नाडाछडी बांधी तेना उपरअग लुछणुं ढांको स्नात्रीयाये कळस रकेबीमां अथवा पोताना हाथमां लेइने नमोईहत् सिद्धा० कहोने निचे प्रमाणे पाठ भणवो.

॥ ढाळ पांचमी ॥

॥ श्री शान्तिजिननो कळश कहिथुं, प्रेम सागर पुर ॥ एदेशी ॥ श्री तीर्थपतिनु कळस मज्जन, गाइए सुखकार ॥ नरखित मंडण दुह विहंडण, भविक मन आधार ॥ तिहां राव राणा हर्ष ओछव थयो जग जयकार, दिशि कुमरी अवधि विशेष जागी, लल्लो हर्ष अपार ॥ १ ॥ निय अमर अमी संग कुमरी, गावती गुण छंद ॥ जिन जननी दासे आवी पहोती, गहगहती आणंद ॥ हे माय ते जिनराज जायो, सुची वधायो रम्म (चोखाथी वधाववा) ॥ अम जम्म निम्मल करण कारण, करीश सुइ कम्म ॥ २ ॥ तिहां भुमी शोधन दीप दर्पण, वाय बीक्षण धार ॥ (आ ठेकाणे भुमी उपर जल धारा देवी दीवो दर्पण बताववो पंखो विजवो) ॥ तिहां करीय कदली गेह जिनवर, जननी मज्जन कार ॥ वर राखडी जिन पाणी बांधि, दीए एम आशीष ॥ (आ ठेकाणे भगवानने हाथे राखडी (नाडाछडी) बांधवी) ॥ अग कोढाकोडी चिरंजीवो, बर्ध दावक इअ ॥ ३ ॥

॥ ઢાલ છઠી એકવીશાની ॥

॥ જગ નાથકજી, ત્રિશુવન જન હિતકાર એ, પરમાત્મજી,
ચિદાનંદ ધનસાર એ ॥ એ દેશી ॥ જીન રચણીજી, દશ દિશી
ઉજ્જ્વલતા ધરે, શુભ લગનેજી, જ્યોતિષ ચક્ર તે સંચરે, જીન જન-
સ્થાજી, જેણે અવસર માતા ધરે ॥ તેણે અવસરજી, ઇંદ્રાસન પણ
ચરહરે ॥ ત્રુટકા ॥ ચરહરે આસન ઇંદ્ર ચિંતે, કોણ અવસર એ બન્યો ॥
જીન જન્મ ઉત્સવ કાલ જાણી, અતિહી આનંદ ઉપન્યો ॥ નિજ
સિદ્ધિ સંપતિ હેતુ જિનવર, જાણી ભક્તે ઉમહો ॥ વિકસિત વંદન
પ્રમોદ વધતે, દેવનાયક મહાગહો ॥ ૧ ॥

॥ ઢાલ ॥ તવ સુરપતિજી, ઘંટાનાદ કરાવ એ ॥ (આ ઠેકાણે
ઘંટ નાદ કરાવવો) સુર લોકેજી, ઘોષણા એહ દેવરાવ એ ॥ નરસે-
ત્રેજી, જિનવર જન્મ હુઓ અહે ॥ તમુ ભક્તેજી, સુરપતિ મંદિર મિરિ
ગચ્છે ॥ (ત્રુટક) - ગચ્છેતિ મંદિર શિખર ઉપર, શુવન જીવન જીન તણો ॥
જીન જન્મ ઉત્સવ કરણ કારણ, આવજો સવિ સુરગણો ॥ તુમ શુદ્ધ
સમકિત થાશે નિર્મલ, દેવાદિ દેવ નિહાલતાં ॥ આપણા પાતક સર્વ
જાશે, નાથ ચરણ પસાલતાં (આ ઠેકાણે ભગવાનના અંગુઠે પસાલ
કરવો) ॥ ૨ ॥ ઢાલ - એમ સાંભળીજી, સુરવર કોઈ બહુ મિલી ॥
જિન વંદનજી, મંદરમિરિ સાહમા ચલી ॥ સોહમપતિજી, જિન
જનની ઘર આવીયા ॥ જિન માતાજી, વંદી સ્વામી વધાવીયા
(આ ઠેકાણે અસનથી વધાવવા) ॥ (ત્રુટક) વધાવીયા જિન હર્ષ
વહુલે, બન્યું હું કૃત ગુણ્ય એ ॥ ત્રૈલોક્ય નાયક દેવ દીઠો, શુજ સમો

कोण अन्य ए ॥ हे जगत जननी पुत्र तुमचो, मेरु मज्जन वर करी ॥
 उत्संग तुमचे वलीव थापिश, आतमा पुण्ये भरी ॥ ३ ॥ ढाल--
 सुरनायकजी, जिन निज कर कपले ठव्या ॥ पंच रूपेजी, अतिशय
 महिमाए स्तव्या ॥ नाटक विधिजी, तव वत्रीश आगल वहे ॥ सुर
 कोडीजी, जिन दर्शनने उमहे ॥ (आ ठेकाजे चामर हाथपां लेइने
 नाचवुं) (त्रुटक) सुर कोडाकोडी नाचती वली, नाथ शुचि
 गुण गावती ॥ अप्सरा कोडी हाथ जोडी, हाव भाव देखावती ॥
 जयो जयो तुं जिनराज जगगुरु, एम दे आशीष ए ॥ अम्ह त्रण
 शरण आधार जीवन, एक तुं जगदीश ए ॥ ४ ॥ ढाल--सुर-
 गिरिवरजी, पांडुक वनमे चिहुं दिशे ॥ गिरि शिलापरजी, सिंया-
 सण सासय वशे ॥ तिहां आणीजी, शक्रे जिन खोळे ग्रथा ॥ चो-
 सठेजी, तिहां सुरपति आवी रथा ॥ (त्रुटक) आविआ सुरपति सर्व
 भगते, कलश श्रेणि बनाव ए ॥ सिद्धार्थ पमुहा तीथ औषधि,
 सर्व वस्तु अणाव ए ॥ अचुअपति तिहां हुकम कीनो, देव कोडा-
 कोडिने ॥ जिन मज्जनारथ नीर लावो, सवे मुर करजोडिने ॥ ५ ॥

॥ ढाल सातमी ॥

॥ शान्तिने कारणे इंद्र कलशा भरे ॥ ए देशी ॥ आत्मसाधन
 रसी देव कोडी हसी, उल्लसीने धसी खीरसागर दिशी ॥ पउमदह
 आदि दह गंग पमुहा नइ, तीर्थजल अमल लेवा भणो ते मई ॥ १ ॥
 जाति अड कलश करी सहस अठोचरा, छत्र चामर सिंहासण शुभ-
 तरा ॥ उपमरण पुष्प खेमेरी पमुहा सवे, आगमे भासिया तेव

आणी ठवे ॥२॥ तीर्थजलं भरिय कर कलश करी देवता, गावता
भावता धर्म उन्नतिरता, तिरिय नर अमरने हर्ष उपजावता, धन्य
अम्ह शक्ति शुचिभक्ति इम भावता ॥३॥ समकित बीज निज आत्म
आरोपना, कलश पाणी मिसें भक्तिजल सींचता ॥ मेरु सिहरोवरी
सर्व आव्या वही, शक्र उत्संग जिन देखी मन गहगही ॥ ४ ॥

वस्तु छंदः-हंहोदेवा, हंहोदेवा, अणाइ कालो अदिठ पुव्वां,
तिलोय तारणो तिलोय बंधु, मिछत्त मोह विद्धंसणो, अणाइतिण्हा
विणासणो देवाहि देवो दिठ बोहिय कामेहि ॥ ५ ॥

ढाल तेहीजः-एम पभणंत वग भवण जोइसरा, देव वेमाणिया
भक्ति धम्मायरा ॥ केवि कप्पट्टिया केवि मित्ताणुगा, केविवर रमणि-
वयजेण अइ उच्छुगा ॥ ६ ॥

वस्तु छंदः-तथ्य अच्युय तथ्य अच्युय इंद आदेस, कर जोडि
सवि देवगग, लेय कळस आदेस पामिय, अदभुत रुप सरुप जुअ,
कवण एह उत्संग सामिय, इंद कहे जग तारणो, पारग अम पर-
मेस, नायक दायक धम्मनिहि, करियें तसु अभिषेक ॥ १ ॥
(पम कही कळशमांथी अरधुं जळ नामवुं, पळा नीचे प्रमाणे कहेवुं.)

॥ ढाल आठमी ॥

॥ तीर्थकमलदल उदक भरीनें, पुष्कर सागर आवे ॥ ए
देशी ॥ पूरण कलश शुचि उदकनी धारा, जिनवर अंगे नामे ॥
आत्म निरमल भाव करंता, बघते शुभ परिणामे ॥ १ ॥ अचु-
तादिक सुरुपति मज्जन, लोकपाल लोकंत ॥ सामानिक इंद्राणी

पशुहा, एम अभिषेक करंत ॥ २ ॥ गाहो ॥-तव ईसाण सुरिंदो,
सकंपभणेइ करइ सुपसाउ, तुम अंके महनाहो ॥ पिणयितं
अम्ह अप्पेइ ॥ ३ ॥ ता सकिंदो पभणेइ, साहमी वच्छलंकि
बहु लाहो, आणा एवं तेणं, गिण्हिओ उक्कयथ्याभा ॥ ४ ॥

(एम कहो सर्व स्नात्रीया कळश ढाले, अने मुखयी नीचे प्रमाणे कहे:-)

ढाळ तेहीज-सोहम सुरपति वृषभ रूप करी, न्हवण करे प्रभु
अंग ॥ करिय विनेपण पुष्प माल ठवि, बर आभरण अभंग ॥ ५ ॥
तव सुरवर बहु जय जय रव करि, नाचे धरि आणंद ॥ मोक्ष मार्ग
सारथपति पाम्यो, भांजभुं हवे भव फंद ॥ ६ ॥ कोडि बनीसे सोवन
उवारी, वाजंतेवर नादे ॥ (आ ठेकाणे शक्ती अनुसार द्रव्य उतारी
याचकने आपवु अथवा भंडारमां नांखवुं.) ॥ सुरपति संघ अमर
श्रीप्रभुने, जननीने सुप्रसादे ॥ ७ ॥ आणी थापी एम पयंपे, अम
निस्तरिया आज ॥ पुत्र तुमारो धणीय हमारो, तारण तरण झिहाज
॥ ८ ॥ मात जतन करी राखजो एहने, तुम सुत अम आधार ॥
सुरपति भक्ति सहीत नंदीसर, करे जिनभक्ति उदार ॥ ९ ॥
निय निय कप्प गया सवि निर्जर, कहेतां प्रभु गुण सार ॥ दीक्षा
केवळ ज्ञान कल्याणक, इच्छा चित्त मझार ॥ १० ॥ खरतरगच्छ
जीन आणारंगी, राजसागर उवज्झाय ॥ ज्ञान धर्म दीपचंद्र सुपाठक,
सुगुरुतणे सुपसाय ॥ ११ ॥ देवचंद्र जिन भक्ते गायो, जन्म महो-
त्सव छंद ॥ बोध बीज अंकुरो उलस्यो, संघ सकल आनंद ॥ १२ ॥

॥ कलश राग वेलावळ ॥

इम पुजा भगते करो, आत्म हितकाज ॥ तजिय विभाव
निज भावमें, रमता शिवराज ॥ इम० ॥ १ ॥ काल अनंते जे
हुआ, होसे जेह जिणंद ॥ संपइ सीमंथर प्रभु, केवल नाणदिणंद ॥
इम० ॥ २ ॥ जन्म महोत्सव एणी परें, श्रावक रुचिवंत ॥ विरवे
जिन प्रतिमा तणुं, अनुमोदन खंत ॥ इम० ॥ ३ ॥ देवचंद्र जिन
पुजना, करतां भव पार ॥ जिन पडिमा जिन सारखी, कही मूत्र
मझार ॥ इम० ॥ ४ ॥ इति संपुर्ण ॥ (स्नात्र भणावा वखते वधारे
स्थीरता होय तो शांतिनाथजीनो कलश निचे मुजव कही पछी
पखाल पुजा करवी.)

॥ अथ श्रीज्ञानविमलसूरिकृत
शांतिनाथजीनो कलश प्रारंभः ॥

॥ श्री जयमंगलकृतस्नमभ्युदयतावलीप्ररोहांबुद्धो । दारिद्र्यदुष्-
काननैकदलने मत्तोधुरः सिंधुरः ॥ विश्वैः संस्तुतसत्पताप महिमा
सौभाग्य भाग्यो दयः । स श्रीशांतिजिनेश्वरोभिमतदो जीयात् सुव-
र्णच्छविः ॥ १ ॥ अहो भव्याः शृणुत तावत् सकलमंगलकलिक-
लालीलासनकाः लीलारसरोषितचित्तवृत्तयः विहित श्रीमज्जिनेन्द्र
भक्तिप्रवृत्तयः सांप्रतं श्रीमच्छांतिजिनेन्द्रजन्माभिषेककलशो गायते ॥

॥ राग वसंत । तथा नट्ट । देशाख ॥

॥ श्रीशांतिजिनवर सयल सुखकर । कलश भणीयें तास ॥
 जिम भविक जनने । सयल संपत्ति । बहुत लील विलास ॥ कुरु
 नाभि जनपद तिलक सम बड । हथिणाउर सार ॥ जिननयरी
 कंचन रयण धणकण । सुगुणजन आधार ॥ १ ॥ तिहां रायराजे
 बहु दिवाजे । विश्वसेन नरींद ॥ निज प्रकृति सोमह तेज तपनह ।
 मानुं चंद दिणंद ॥ तस पण बखाणी पट्टराणी । नार्मे अचिरा नारा ॥
 सुखसेजें सुतां चौद पेखे । सुपन सार उदार ॥ २ ॥ सब्बठ सिद्ध
 विमानथी तव । चदियो उर उप्पन्न ॥ बहूनट्ट नट नभ क्षीण
 सत्तमी । दिवस गुणसंपुन्न ॥ तव रोग सोग वियोग विडुर । घारी
 इति शमन ॥ वर सयल मंगल केलि कमला । घर घरे बिलसंत
 ॥ ३ ॥ वर चंद योगें ज्येष्ठ तेरश । वदि दिनें थयो जन्म ॥ तव
 मध्यरयणीएं दिशि कुमारी । करे सूई कम्म ॥ तव चलीय आसन
 सुणीय सवि हरि । घंटनादें मेली ॥ सुरविंदसत्थें मेरुमत्थें ॥ रवे
 मज्जन केली ॥ ४ ॥

॥ ढाल ॥ विश्वसेननृप घरे नंदन जनमीया ए ॥ तिहुअण
 भवियण प्रेमशुं प्रणमीया ए ॥ ५ ॥ चाल ॥ हांरे प्रणमीया ते
 चोंसठ इंद्र । लेइ ठवे मेरुगिरींद ॥ सुरनदी नीरसमीर तिहां । क्षीर
 जलनिधि तीर ॥ ६ ॥ सिंहासनें सुरराज । जिहां मलया देवसमाज
 ॥ सर्व औषधिनी जात । वर सरस कमलविरूपात ॥ ७ ॥ ढाल
 ॥ विख्यात विविधपरें कमलना ए ॥ तिहां हरख भर सुरभि वर-

दामना ए ॥ ८ ॥ चाल ॥ हारे वरदाम मागव नाभ । जे तीर्थ
 उच्चम ठाम ॥ तेहतणी माटी सर्व । कर ग्रहे सर्व सुपर्व ॥ ९ ॥
 बावना चंदन सार । अभियोग सुर अधिकार ॥ मन धरी अधिक
 आपंद । अवलोकता जिनचंद ॥ १० ॥ ढाल ॥ श्री जिनचंदने ।
 सुरपति सवि नवरावता ए ॥ निज निज जन्म । मुकृतारथ भावता
 ए ॥ ११ ॥ चाल ॥ हारे भावता जन्म प्रमाण । अभिवेक कलश
 मंडाण ॥ साठ लाखने एक कोड । शत दोयने पंचास जोड ॥ १२ ॥
 आठ जातिना ते होय । चौसठो सहसा जोय ॥ एणी परे भक्ति
 उदार । करे पूजा विविध प्रकार ॥ १३ ॥ ढाल ॥ विविध प्रकारना
 करिय शिगमार ए ॥ भरियजल विमलना विपुल भुंगार ए ॥ १४ ॥
 ॥ चाल ॥ हारे भुंगार घाल चंगेरी । सुपतिष्ठप्रमुख सुभेरी ॥ सवि
 कलश परे मंडाग । जे विविधवस्तु प्रमाण ॥ १५ ॥ आरतिने मंगल
 दीप । जिनराजने समीप ॥ भगवतीचूरणी मांही ॥ अधिकार एह
 उत्साहीं ॥ १६ ॥ ढाल ॥ अधिक उत्साहशुं । हरख जल भीजता
 ए ॥ नवनव भांतिशुं भक्तिभर कीजता ए ॥ १७ ॥ चाल ॥ हारे
 कीजता नाटारंभ । गात्रता गुहीर मृदंग ॥ करी करी तिहां कंठ
 ताल । चउताल ताल कंसाल ॥ १८ ॥ शंख पणव भुंगल भेरी ।
 झल्लरी वीणा न फेरी ॥ एक करे हयखार । एक करे गजगुलकार
 ॥ १९ ॥ ढाल ॥ गुलकार गर्जनारव करे ए ॥ पाय दुर दुर धुर
 सुर धरे ए ॥ २० ॥ चाल ॥ हारे सुर धरे अधिक बहु मान ।
 तिहां करे नव नव खान ॥ वर विविध जाति छंद । जिन भक्ति
 सुरतरुंद ॥ २१ ॥ बली करे मंगल आठ । ए जंनुपन्नति पाठ ॥

थाय धुइय मंगल एम । मन धरी अधिक बहु प्रेम ॥ २२ ॥ ढाल ॥
 प्रेममद घोषणा पुण्यनी सुरासुर सह ए ॥ समकित पोषणा सिष्ट
 संतोषणा एम बहु ए ॥ ॥ २३ ॥ चाल ॥ हारे बहु प्रेमशुं सुख
 क्षेम । घरे आणिया निधि जेम ॥ बत्रीश कोड सुवन्न । करे वृष्टि
 रयणनी धन्न ॥ २४ ॥ जिन जननी पार्से मेली । करे अठाइनी
 केली ॥ नंदीश्वरे जिन गेह । करे महोत्सव ससनेह ॥ २५ ॥

॥ ढाल प्रथमनी ॥

॥ हवे राय महोत्सव करे रंग भर । ययो जब परभात ॥
 सूर पूजियो सुत नयणें निरखी । हरखीयो तव तात ॥ वर धवल
 मंगल गीत गातां । गंधर्व गावे रास ॥ बहुदानें मानें सुखिया कीधा
 । सयलपूगी आश ॥ २६ ॥ तिहां पंचवरणी कुसुमवासित । भूमि-
 कासंलित ॥ वर अगर कुंदरु । धूपधूपण । छांटयां कुंकुम लित ॥
 शिर मुकुट मंडल काने कुंडल । हैये नवसर हार ॥ एम सयल
 भूषण भूषितांबर । जगतजन परिवार ॥ २७ ॥ जिनजन्म कल्या-
 णक महोत्सवें । चौद भुवन उद्योत ॥ नारकी थावर प्रभुव सुखीया ।
 सकलमंगल होत ॥ दुःख दुरित ईति समित सयलां । जिनराजने
 परताप ॥ तेजे हेतें शांति कुमारठवियुं । नामइति आलाप ॥ २८ ॥
 एम शांति जिननो कलश भणतां । होवे मंगलमाल ॥ कल्याण
 कमला केली करती । लहे लील विलास ॥ जिनस्नात्र करीयें
 सहेजें तरीयें । भवसमुद्रनो पार ॥ एम ज्ञानविमल सुरिंद जंपे ।
 श्रीशांतिजिन जयकार ॥ २९ ॥ इति श्री ज्ञानविमलसुरिकृत श्री

શાંતિજિનકલશ સંપૂર્ણઃ ॥ (ઉપર પ્રમાણે કલશ કઢા પછી પ્રસુજીને પંચામૃતથી અને શુદ્ધ જલથી પસ્વાલ કરી અંગ-લુછણા ત્રણ કરી કેશર ચંદન બરાસ વિગેરેથી પુજા કરી પુષ્પ ચઢાવી ધુપ, દીપ, કરી અક્ષત નૈવેદ્ય ફલથી પુજા કરવી. આ પ્રમાણે અષ્ટ દ્રવ્યથી પુજા કરતી વખતે સ્થીરતા હોય તો અષ્ટપ્રકારી પુજા અથવા અષ્ટ પ્રકારી પૂજાના દોહા બોલી પુજા કરવી. સ્થી-રતા ન હોય તો એમના એમ અષ્ટ દ્રવ્યથી પુજા કરવી. પછી આરતી મંગલ દીપકને કેશર અથવા કુંકુમથી તીલક કરી એક થાલમાં સાથીઓ કરી આરતી મંગલ દીવો મુકી મીઠુ, માટી અને પાણી એક રકેલીમાં લેઈને બેઠે બેઠે ત્રણ વખત લુણ ઉતારવું અને લુણ ઉતારતાં નિચે પ્રમાણે ગાથાઓ બોલવી અને લુણ માટી જલમાં નાંખવાં.)

॥ લૂણ ઉતારણ ગાથ ॥

॥ લુણ ઉતારો જિનવર અંગે, નિર્મલ જલધારા મન રંગે ॥
 લુણ૦ ॥ ૧ ॥ જીમ જીમ તડ તડ લુણજ ફુટે, તિમ તિમ અશુભ
 કર્મ વંધ ત્રૂટે ॥ લુણ૦ ॥ ૨ ॥ નયણ સલુણાં શ્રી જિનજીનાં,
 અનુપમ રૂપ દયારસમીનાં ॥ લુણ૦ ॥ ૩ ॥ રૂપ સલુણ
 જિનજીજું દીસે, લાજ્યું લુણ તે જલમાં પેસે ॥ લુણ૦
 ॥ ૪ ॥ ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેઈ જલધારા, જલણ સ્વેપવીયે લુણ ઉદારા
 ॥ લુણ૦ ॥ ૫ ॥ જે જિન ઉપર દુમળો પ્રાણી, તે એમ થાજો લુણ

જ્યું પાળી ॥ લુણ૦ ॥ ૬ ॥ અગર કૃષ્ણાગર કુંદર સુગંધે, ધુપ
કરી જે વિવિધ પ્રવંધે ॥ લુણ૦ ॥ ૭ ॥ રૂતિ ॥

(પછી આરતી મંગલ દીવાની કેશર ફુલ અને વક્ષતથી પૂજા
કરવી. પછી મંગલ દીવો પ્રગટાવી તે મંગલ દીવાથી આરતી પ્રગ-
ટાવી પ્રથમ આરતી ઉતારવી અને તે પછી મંગલદેવો ઉતારવો.
મંગલ દીવો ઉતારતી વખતે કપુર સઘગાવી મંગલ દીવા જોડે રાસવું.

॥ અથ શ્રી શાંતિ જિન આરતિ ॥

જય જય આરતી શાંતિ તુમારી, તોરા ચરણ કમલકી મેં
જાહેં બલિહારી. જય૦ ॥ ૧ ॥ વિશ્વસેન અચિરાજીકો નંદા,
શાંતિનાથ સુખ પુનમચંદા ॥ જય૦ ॥ ૨ ॥ ચાલીસ ધનુષ્ય સોવનમય
કાયા, મૃગલંછન પ્રભુ ચરણ સુહાયા. જય૦ ॥ ૩ ॥ ચક્રવર્તી
પ્રભુ પાંચમાં સોહે, સોલમા જિનવર સુર નર મોહે. ॥ ૪ ॥
મંગલ આરતી તોરી કીજે, જન્મ જન્મનો લાહો લીજે. જય૦ ॥ ૫ ॥
કરજોડી સેવક ગુણ ગાવે, સો નરનારી અમરપદ પાવે. જય૦ ॥ ૬ ॥

॥ અથ મંગલ દીપકઃ ॥

દીવોરે દીવો મંગલિક દીવો, યુવન પ્રકાશક જિન ચિરંજીવો
॥ દીવો૦ ॥ ૧ ॥ ચંદ સૂરજ પ્રભુ તુમ સુખ કેરાં, હુંછળ કરતા દે
નિત્ય ફેરા ॥ દીવો૦ ॥ ૨ ॥ જિન તુજ આગલ સુરની અમરી,
મંગલદીપ કરી દિયે ભમરી ॥ દીવો૦ ॥ ૩ ॥ જિમ જિમ ધૂપ

ઘટી પ્રગટાવે, તિમ તિમ ભવનાં દુરિત દશાવે ॥ દીવો૦ ॥ ૪ ॥
નીર અક્ષત કુસુમંજલિ ચંદન, ધૂપ દીપ ફલ નૈવેદ્ય વંદન ॥ દીવો૦
॥ ૫ ॥ ણ્ણી પરે અષ્ટ પ્રકારી કીર્ત્તે, પૂજા સ્નાત્ર મહોત્સવ પમ-
ણીર્ત્તે ॥ દીવો૦ ॥ ૬ ॥

(આરતી ઉતર્યા પછી નિચેનો દોહા બોલવા.)

॥ હવે નૈવેદ્ય નિવેદના, કીર્ત્તે જીમ હલીરાય ॥ ભવ નિર્વેદ
પ્રથુ મુલે, માગું અવિચલ ઠાય ॥ ૧ ॥ કર્તા ભોક્તા મુજ નહી,
પુદ્ગલ ભાવનો જીવ ॥ તેણે પુદ્ગલનો ત્યાજના, કરતા શર્મ
સદૈવ ॥ ૨ ॥

(આ દોહો બોલી પનાસું કે પેંદો જે હોય તે મુકવું અને તેના
ઉપર કુંકુમ કે કેસરના છાટા નાંચવા. પછી ચૈત્યવંદન પુરેપુરું કરવું.)

(હવે સ્નાત્ર મળાવીને તુરંજ મોટી પુજા મળાવવી હોય તો
આરતી મંગલ દીવો ન ઉતારતાં મોટી પુજા શરૂ કરવી. અને પુજા
પૂરી થયા પછી આરતી મંગલદીવો ઉતારવા.)

॥ ઇતિ શ્રી દેવચંદ્રજીકૃત સ્નાત્ર પૂજા વિધિ સહીત સંપૂર્ણ ॥

અષ્ટ પ્રકારી પૂજા જેમ જેમ અંતર લક્ષ સહિત કરવા-
માં આવેતેમ તેમ અધિક આત્મહિત રૂપ હોવાથી તે વાચત
અત્ર પ્રસંગોપાત્તઃક્ષેપથી વ્યાન કરીણ છોઈ.
લેખક-સદગુણાનુરાગી મુ૦ શ્રી કર્પૂરવિજયજી.

૧ જલપૂજા-શુદ્ધ કરેલાં પવિત્ર કુંભાદિકમાં જયળા સહિત
ગાઝીને આળેલાં લીર્યજલાદિકવડે પ્રથુને સ્નાત્ર અભિષેક (પ્રક્ષાલન).

करतां हृदयमां भावतुं के प्रभु अभिषेकना प्रभावे अमारा अनादि कर्म—मल दूर थइ जाय. शुचिपवित्र जळयी जयणासहित स्नान करी इन्द्रनी पेरे उत्तम वस्त्रालंकार धारण करी निर्मळ नीरनी धाराथी अंतर लक्ष पूर्वक श्री जिनेश्वर प्रभुने न्हवरावतां उत्तम भावना योगे पोतेज पोताना आत्माने कर्म मळ रहितकरी शके छे.

प्रभुने अभिषेक करी रक्षा बाद घणांज सुंवाळां बारीक वस्त्रथी प्रभुना पवित्र गात्रने आदर सहित लुंछी लेवुं, तयारपछी अनुक्रमे उत्तम चंदनादिकवडे पूजा करवी उचित छे.

२ चंदन पूजा—प्रभुना आखा अंगे उत्तम चंदन प्रमुख शीतळ पदार्थो एकठा मेळवी विलेपन करवुं जोइए. आजकाल केटलाक मुग्ध भाइ व्हेनो उपर मुजब अंग विलेपन करवुं मुकी दइ प्रभुना अंगे पुष्कळ केशर चढावे छे. जो के चोखवुं केशर मळे तो तेवडे प्रभुना अंगे तिलक प्रमुख करवा निषेध नथी परंतु ग्वास करीने चंदननोज मेटो भाग वापरवानो छे. अंतर लक्षथी चंदन प्रमुखना शीतल रसवडे प्रभुने विलेपन करतां भाविक आत्मा पोतानेज कषाय तापथी मुक्त करी शीतळ करी शके छे. प्रभुना आलंबनथी पोतेज शीतळ बने छे एटले राग द्वेष रूप कषाय तापथी मुकाइ शान्त थाय छे.

३ कुसुम (पुष्प)पूजा—उत्तम प्रकारनां ताजां खुशबोदार स्त्री-लेलां अखंड फुलोवडे प्रभु पूजा करनार प्रभुना आलंबने चित्तनी प्रसन्नता प्राप्त करी शके छे. काची कळीओ के नहिं उघडेलां तेमज

વાસી અને જીવાકુલ પુષ્પો પ્રથમે ચઢાવવાં યોગ્ય નથી. થોડાં કે ધણાં ઉત્તમ જાતનાં જ ફુલો વડે પ્રથમ પૂજા કરવી ઉચિત છે. શાસ્ત્ર નીતિ અનુસારે ફૂલને કિલામના ન ઉપજે તેમ પુષ્પ માઝાઓ, પુષ્પ-શૃહ કે પુષ્પના પગર ભરવાદિક વડે પણ પ્રથમ પૂજા કરાય છે. કેટલાક થોડા લોકો શાસ્ત્ર નીતિને બાજુ મુકી ફૂલને સોયથી ઘોંચીને પુષ્પમાઝા તૈયાર કરાવી લે છે, તે વ્યાજબી જણાતું નથી. કાચા સુતરના દોરા વડે શિથિલ ગાંઠ દેને ઉત્તમ સુગંધી પુષ્પોની જે માઝા જયળાથી કરવામાં આવી હોય તે વડે પ્રથમ પૂજા કરવી ઉચિત ગણાય છે.

૪ ધૂપ પૂજા—ઉત્તમ દ્વાદશાંગ, કૃષ્ણાગરુ, કપૂર પ્રમુખ દ્રવ્યોથી, ચનાવેલ ધૂપનો ઘટા ઉસ્થેવતાં જેમ ધૂપ ઘટા ઝંચી ચઢે છે અને દુર્ગંધને દૂર કરી સુવાસના વિસ્તારે છે તેમ ધૂપ પૂજા કરનાર આત્મા પ્રથમ આર્તબંધને અનાદિ મિથ્યાત્વરૂપ કુલાસનાને ટાઢી સુશ્રદ્ધાન રૂપ સુવાસનાને વિસ્તારી ઝંચી ગતિ પામનાનો અધિકારી થઈ શકે છે.

લઘુ કલ્પમાં કહ્યું છે કે સામાન્ય ધૂપ પૂજા કરવાથી પંદર ઉપવાસનું ફળ મળે છે. અને ઉત્તમ કર્પૂરાદિક મિશ્ર ધૂપ પૂજા કરવાથી એક માસ ઉપવાસનું ફળ મળે છે. તેથી ઉક્ત પૂજામાં અધિક મીતિ જોડવી ઉચિત છે.

૫ દીપ પૂજા—ગાયના ઉત્તમ સુગંધી વીં વડે દીપક પૂજા કરનાર પોતાનો અનાદિ અજ્ઞાન અંધકાર દૂર કરી ઉત્તમ જ્ઞાન

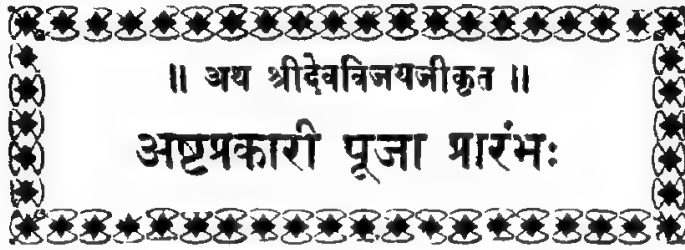
પ્રકાશ મેળવી શકે છે. પરંતુ તે પ્રસંગે દીપકમાં પતંગાદિક જીવો જંપલાઈ પડી વિનાશ ન પામે તેથી જયણા સ્વાતર પાનસ વિગેરેનો ઉપયોગ રાખવો જરૂરનો છે. જિન મંદિર પ્રમુખમાં કોઈ પણ સ્થળે દીપક પ્રગટાવતાં જયણાને વિસરી જવી જોઈએ નહિં. જેટલું કામ જયણા સહિત બને તેટલુંજ કલ્યાણકારી છે. હાંડી, ઊંમર વિગેરેમાં પણ દીપકો પ્રગટાવવા હોય તો જરૂર જયણા રાખવી જોઈએ.

૬ અક્ષત—અર્ચંડ (અળીશુદ્ધ) ચોસાવડે આત્માને સ્વસ્તિ-કલ્યાણકારી સ્વસ્તિક રચના આત્મા ઉત્તમ ભાવના યોગે રત્નત્રયીરૂપ પ્રભુના માર્ગને પામી ચાર ગવિને છેદી, અંતે સિદ્ધિ ગતિને પામી શકે છે. સ્વસ્તિક (સાથીયો) રચનાં પ્રભુ સન્મુખ રહી ઉપર જણાવેલી પ્રાર્થના શુભ ભાવના સહિત કરવી જેથી અક્ષય સુખની પ્રાપ્તિ સહેજે થઈ શકે.

૭ નૈવેદ્ય-અનાદિ દેહાધ્યામ (દેહ મમતા) યોગે જીવને જાતજાતનાં સ્વાદ પાનમાં રસ લાગેલી છે તેથી વિરક્ત થવાને પ્રભુ સમીપે વિધ વિધ જાતનાં પકવાન, રસોડા ઢોઢીને પ્રભુ પાસે એવીજ પ્રાર્થના કરવાની છે કે હે પ્રભુ ! અમારું અનાદિ કાળનું પુદ્ગલાનંદીપણું તજાવી અમને અણાહારી પદ પ્રાપ્ત કરાવો.

૮ ફલ-સરસ ઉત્તમ જાતિનાં વિધવિધ ફલ પ્રભુ પાસે ઢોવી એવી પ્રાર્થના કરવાની છે કે હે જગદીશ ! આપ અમારાં અનાદિ કાળનાં જન્મ જરા મરણ સંબંધી અનંતાં દુઃખ નિવારી અમને અક્ષય સુખમય મોક્ષ ફલની વક્ષીસ આપો ! આવી રીતે

સંક્ષેપથી હેતુ સહિત સમજાવેલી અષ્ટ પ્રકારી પૂજા હરેક શ્રદ્ધાલુ
ભાઈ બ્હેનોઈ પ્રતિદિન કરવા સ્વયં કરવો જોઈએ. ઉક્ત દ્રવ્ય
પૂજા કર્યા બાદ ચૈત્યચંદન વડે પ્રભુના ગુણગ્રામ કરી આત્માને
તણીને કરવો. યુક્ત છે.

॥ તત્ર ॥

॥ પ્રથમ ન્હવળપૂજા પ્રારંભઃ ॥

॥ દોહા ॥

॥ અજર અમર નિકલંક જે, અગમ્ય રૂપ અનંત ॥ અલસ
અગોચર નિત્ય નમું, પરમ પ્રભુનાવંત ॥ ૧ ॥ શ્રી સંભવ જિન ગુણ-
નિધિ, ત્રિભુવન જન હિતકાર ॥ તેહના પદ પ્રણમી કરી, કહીશું
અષ્ટ પ્રકાર ॥ ૨ ॥ પ્રથમ ન્હવળપૂજા કરો, વીજી ચંદન સાર ॥
ત્રીજી કુસુમ વલી ધૂપની, પંચમ દીપ મનોહાર ॥ ૩ ॥ અક્ષત ફલ
નૈવેદ્યની, પૂજા આનંદિ ઉદાર ॥ જે ભવિષ્ય નિત નિત કરે, તે
પામે ભવપાર ॥ ૪ ॥ રતન જડિત કલશે કરી, ન્હવળ કરો જિન-
ભૂષ ॥ પાતકર્પક પલાલતાં, પ્રગટે આત્મસ્વરૂપ ॥ ૫ ॥ દ્રવ્ય ભાવ
દોય પૂજાના, કારણ કાર્ય સંબંધ ॥ ભાવ સ્તવ પુષ્ટિ ભગી, રચના
દ્રવ્ય પ્રબંધ ॥ ૬ ॥ શુભ સિંહાસન માંઢીને, પ્રભુ પથરાવો ભક્ત ॥
પંચ શબ્દ વાજિંશ્ચ પૂજા કરીએ વ્યક્ત ॥ ૭ ॥

॥ ढाल पहेली ॥ अने हारे जिनमंदिर रलिवामणुं रे ॥ ए देखी ॥
 ॥ अने हारे न्हवण करो जिनराजने रे, ए तो शुद्धालंबन देव ॥
 परमात्म परमेसरू रे, जसु सुर नर सारे सेव ॥ न्ह० ॥ १ ॥ अ० ॥
 मागध तीर्थ प्रभासनां रे, सुरनदी सिंधुनां लेव ॥ वरदाम क्षीर-
 समुद्रनां रे, नीरे न्हवे जेम देव ॥ न्ह० ॥ २ ॥ अ० ॥ तेम भक्ति
 भावे तीर्थेदिके रे वासो वास सुवास ॥ औषधिओ पण भली करो
 रे, अनेक सुगंधित खास ॥ न्ह० ॥ ३ ॥ अ० ॥ काल अनादि
 मल ढालवा रे, भालवा आत्मरूप ॥ जलपूजा युक्ते करी रे, पूजो
 श्री जिनभूष ॥ न्ह० ॥ ४ ॥ अ० ॥ विप्रवधू जलपूजायी रे, जेम
 पामी सुख सार ॥ तेम तमे देवाधिदेवने रे, अर्ची लहो भवपार
 ॥ न्ह० ॥ ५ ॥ अथ काव्यं ॥ विमलकेवलदर्शनसंयुतं, सकलजंतु-
 महोदयकारणं ॥ स्वगुणशुद्धिकृते स्तपयाम्यहं, जिनवरं नवरंगमयां
 भसा ॥ १ ॥ मंत्र उँ ह्रीं श्री परम पुरुषाय परमेश्वराय जन्म जरा
 मृत्यु निवारणाय श्रीमते जिनेंद्राय जलं यजामहे स्वाहाः ॥

॥ इति प्रथम जलपूजा समाप्ता ॥ १ ॥

॥ अथ द्वितीय चंदनपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ हवे बीजी चंदन तणी, पूजा करो मनोहार ॥ मिथ्या ताफ
 अनादिनो, ढालो सर्व प्रकार ॥ १ ॥ पुद्गल परिचय करो घणो,
 प्राणी ययो दुर्वास ॥ सुगंध द्रव्य जिनपूजने, करो निज सुद
 सुवास ॥ २ ॥

॥ ढाल बीजी ॥ मनथी डरणां, परनारीसंग न करणां ॥ एदेशी ॥

॥ भवि जिन पूजो, दुनियामां देव न दूजो ॥ जे अरिहा पूजे,
तस भवनां पातक धूजे ॥ भ० ॥ १ ॥ प्रभुपूजा बहु गुण भरी रे,
कीजे मनने रंग ॥ मन बच काया थिर करी रे, अरचो अरिहा
अंग ॥ भ० ॥ २ ॥ केशर चंदन घसी घणुं रे, मांहे भेली घन-
सार ॥ रत्नकचोली मांहे धरो रे, प्रभुपद चर्चो सार ॥ भ०
॥ ३ ॥ भवदवताप शमाववा रे, तरवा भवजलतीर ॥ आत्मस्व-
रूप नीहालवा रे, रूढो जगगुरु धीर ॥ भ० ॥ ४ ॥ पद जानु
कर अंश शिरे रे, भाल गले बली सार ॥ हृदय उदर प्रभुने सदा
रे, तिलक करो मन प्यार ॥ भ० ॥ ५ ॥ एणी विध जिनपद
पूजना रे, करतां पाप पलाय ॥ जेम जयसुर ने शुभमति रे, पाम्या
अविचल ठाय ॥ भ० ॥ ६ ॥ काव्य ॥ जगदुपाधिचयाद्रहितं हितं,
सहजतत्त्वकृते गुणमंदिरं ॥ विनयदर्शकेशरचंदनै, रमलहन्मलहज्जि
नमर्चये ॥ १ ॥ ॐ ह्रीं चंदनं य० इति द्वितीय चंदनपूजा समाप्ता ॥ २ ॥

॥ अथ तृतीय कुसुमपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ त्रीजी कुसुम तणी हवे, पूजा करो सद्भाव ॥ जेम दुष्कृत
दूरे टल, प्रगटे आत्मस्वभाव ॥ १ ॥ जे जन षट् ऋतु फूडुं, जिन
पूजे त्रण काल ॥ सुर नर शिवसुख संपदा, पामे ते सुरसाल ॥ २ ॥

॥ ढाल त्रीजी ॥ साहेलडीयांनी ॥ देशी ॥

॥ कुसुमपूजा भवि तुमे करो ॥ साहेलडीयां ॥ आणी विविध
प्रकार ॥ गुण बेळडीयां ॥ जाइ जूई केतकी ॥ सा० ॥ दमणो

महो सार ॥ गु० ॥ १ ॥ मोघरो चंपक मालती ॥ सा० ॥
 पाडल पद्म ने वेल ॥ गु० ॥ बोलसिरी जाम्बूलशु ॥ सा० ॥ पूजो
 मनने गेल ॥ गु० ॥ २ ॥ नाग गुलाब सेवंतरी ॥ सा० ॥
 चंपेली मचकुंद ॥ गु० ॥ सदा मोहागण दाउदी ॥ सा० ॥ भियंगु
 पुन्नागनां वृंद ॥ गु० ॥ ३ ॥ बकुल कोरंट अंकोलथी ॥ सा० ॥
 केवडो ने सहकार ॥ गु० ॥ कुंदादिक पमुहा घगे ॥ सा० ॥ पुष्प
 तगे विस्तार ॥ गु० ॥ ४ ॥ पूजे जे भवि भावशु ॥ सा० ॥ श्री
 जिन केरा पाय ॥ गु० ॥ वणिकसुता लीलावती ॥ सा० ॥ जिन
 लहे शिंपुर ठाय ॥ गु० ॥ ५ ॥ काव्य ॥ सुकरुणासुनृताज्जिवमा-
 र्दवैः, प्रशमशौचशमादिमुमैर्जनाः ॥ परमपुण्यपदस्थितमर्चितं, परमु-
 दारमुदारगुणं जिन ॥ १ ॥ ॐ ह्रीं पुष्पं यं इति तृतीय पुष्पपूजा
 समाप्ता ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थ धूप पूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ अर्चा धूप तणी करो, चौथी हर्ष अमंद ॥ कर्म धन दाहन
 भणी, पूजो श्री जिनचंद ॥ १ ॥ सुत्रिधि धूप सुगंधशु, जे पूजे
 जि राय ॥ सुर नर किन्नर ते सवि, पुजे तेहना पाय ॥ २ ॥

॥ ढाल चौथी ॥ सामरी सुरत पर मेरो दिन अटक्को ॥ ए एशी ॥

॥ अरिहा आगे धूप करीने, नरभव लाहो लीजे री ॥ अगर
 चंदन कस्तूरी संयुक्त, कुंदरु मांहे धरीजे री ॥ अरि० ॥ १ ॥
 चूरण शुद्ध दशांग अनोपम, तुरक अंबर भावीजे री ॥ रत्न जडित
 धुपधागा मांहे, शुभ घनसार ठवीजे री ॥ अरि० ॥ २ ॥ पवित्र

थइ जिनमंदिर जइने, आशय शुद्ध करीजे री ॥ धुप प्रगट वामांगे
 धरतां, भव भव पाप हरीजे री ॥ अरि० ॥ ३ ॥ समता रस
 सागर गुण आगर, परमात्म जिन पूरा री ॥ चिदानंदवन चिन्मय
 मूरति, झगमग ज्योति सनूरा री ॥ अरि० ॥ ४ ॥ एहवा प्रभुने
 धुप करंतां, अविन्वल सुखडां लहीए री ॥ इह भव परभव सपति
 पामे, जेम विनयंधर कहौए री ॥ अरि० ॥ ५ ॥ काव्य ॥ अशुभ
 पुद्गलसंचयवारणं, सममुगंधकर नपधूवनं ॥ भगवता मुपुरोहित-
 कर्मणां, जगवतो यवतोऽक्षयसंवदा ॥ १ ॥ उँ ह्री० धुपं ५० इति
 चतुर्थ धुपपूजा समाप्ता ॥ ४ ॥

॥ अथ पंचम दीपकपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ निश्चय धन जे निज नणुं, नरोभाव छे तेह ॥ प्रभुमुख द्रव्य
 दीपक धरी. आविरभाव करेह ॥ १ ॥ अभिनव दीपक ए प्रभु,
 पूजी मागो हेय ॥ अज्ञान तिमिर जे अनादिनुं, शालो देशधिदेव ॥ २ ॥

॥ ढाल पांचमी ॥ शुपखडानी देशी ॥

॥ भावदीपक प्रभु आगले, द्रव्यदीपक उत्साहे ॥ जिनेसर
 पूजीए ॥ प्रगट करी परमात्मा, रूप भावो मन मांहे ॥ जि० ॥ १ ॥
 धूम कषाय न जेहमां, न छीपे पतंगने हेज ॥ जि० ॥ चरण चित्रा-
 मण नवि चले. सर्व तेजनुं तेज ॥ जि० ॥ २ ॥ अधन करे जे
 आधारने, सपीर तणे नहीं गम्य ॥ जि० ॥ चंचल भाव
 जे नवि लहे, नित्य रहे बली रम्य ॥ जि० ॥ ३ ॥ तैल प्रक्षेप
 जिहां नहीं, शुद्ध दशा नहीं दाह ॥ जि० ॥ अपर दीपक ए अर-

चतां, प्रगटे प्रश्नम प्रवाह ॥ जि० ॥ ४ ॥ जेम जिनमती ने धन-
सिरि, दीप पूजनथी दीय ॥ जि० ॥ अमरगनि सुख अनुभवी,
शिवपुर पोहोति सोय ॥ जि० ॥ ५ ॥ काव्यं ॥ बहुलमोहतमिस्र
निवारकं, स्वपरवस्तुविकासनमात्मनः ॥ विमलबोधसुदीपकमादधे,
भुवनपावनपरगताग्रतः ॥ १ ॥ उँ ह्रीं दीपं य० इति पंचम दीपक
पूजा समाप्ता ॥ ५ ॥

॥ अथ षष्ठाक्षतपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ समकितने अजुआलवा, उत्तम एह उपाय ॥ पुजाथी तुमे
मोछजो, मन बंछिन सुख थाय ॥ १ ॥ अक्षत शुद्ध अखंडशु, जे
पूजे जिनचंद्र ॥ लहे अखंडित तेह नर, अक्षय सुख आणंद ॥ २ ॥
॥ ढाल छठी ॥ धर्मजिणंद दयालजी, धर्म तणो दाता ॥ ए देशी ॥

अक्षतपूजा भवि कीजे जी, अक्षत फल दाता ॥ शालि गोधुम
पण लीजे जी ॥ अ० ॥ प्रभु सन्मुख स्वस्तिक कीजे जी ॥ अ० ॥ सु-
क्ताफल विचमे दीजेजी ॥ अ० ॥ १ ॥ एहवा उज्ज्वल अक्षतवासी
जी ॥ अ० ॥ शुभ तंदुल वासे उल्लासी जी ॥ अ० ॥ चूरक
चउगति चित्त चोखे जी ॥ अ० ॥ पुरी अक्षय सुख लहो जोखे
जी ॥ अ० ॥ २ ॥ पुनरावर्त्त हरवा हाथे जी ॥ अ० ॥ नंदावर्त्त
करो रंग साथे जी ॥ अ० ॥ कर जोडो जिनमुख रहीने जी ॥
॥ अ० ॥ एम आखो शिव दीयो वहीने जी ॥ अ० ॥ ३ ॥ जग-
नायक जगगुरु जेता जी ॥ अ० ॥ जगबंधु अमल विभु नेता जी ॥
॥ अ० ॥ ब्रह्मा ईश्वर बडभागी जी ॥ अ० ॥ योगीश्वर विदित
वैरागी ॥ अ० ॥ ४ ॥ एहवा देवाधिदेवने पुजे जी ॥

। अ० भवभवनां पातक धूत्रे जी ॥ अ० ॥ जेम कीरयुगल भव-
 णार जी ॥ अ० ॥ लहे अक्षत पूज प्रकार जी ॥ अ० ॥ ५ ॥
 काव्यं ॥ सकलमंगलसंभवकारणं, परममक्षतभावकृते जिनं ॥ सुप-
 रेणाग्रमयैरहमक्षतैः, परमया रमया युतमर्चये ॥ ॐ ह्रीं अक्षतं य०
 इति षष्ठाक्षतपूजा समाप्ता ॥ ६ ॥

॥ अथ सप्तम फलपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ श्रीकार उत्तम वृक्षनां, फल लेइ नर नार ॥ जिनवर आगे
 जे धरे, सफलो तस अवतार ॥ १ ॥ फलपूजानां फल थकी, कोटि
 होय कल्याण ॥ अमर बधू उलट धरी, तस धरे चित्तमां ध्यान ॥ २ ॥

॥ ढाल सातमी ॥ विंदलीनी देशी ॥

॥ फलपूजा करो फलकामी, अभिनव प्रभु पुण्ये पामी हो ॥
 माणी जिन पूजो ॥ श्रीफल अखोड बदाम, सीताफल दाडिम नाम
 हो ॥ प्रा० ॥ १ ॥ जमरुख तरबुज केलां, निमजां कोहलां करो
 भेलां हो ॥ प्रा० ॥ पीस्तां फनस नारंग, पूंगी चूअफल घणुं चंग
 हो ॥ प्रा० ॥ २ ॥ खरबूज द्राव अंजीर, अन्नास रायग जंजीर
 हो ॥ प्रा० ॥ मिष्ट लीबुने अंगुर, शिंगोडां टेटी बीजपूर हो.
 ॥ प्रा० ॥ ३ ॥ एम जे जे विषय लहंत, ते ते जिनभुवने होयंत
 हो ॥ प्रा० ॥ अनुपम थाल विशाल, तेहमां भरीने सुरसाल हो ॥
 ॥ प्रा० ॥ ४ ॥ फलपूजा करे जे भावे, ते शिवरमणी सुख पावै
 हो ॥ प्रा० ॥ दुर्गता नारी जेम, लहे कीरयुगल बली तेम हो ॥
 ॥ प्रा० ॥ ५ ॥ काव्यं ॥ अमलशान्तिरसैकनिधिं शुचिं, गुणफलै-

मलदोषहर्हरं ॥ परमशुद्धिफलाय यजे जिनं, परहितं रहितं परभा-
वनः ॥ १ ॥ उँ ह्रीं फलं य० इति सप्तम फलपूजा समाप्ता ॥ ७ ॥
॥ अथाष्टम नैवेद्यपूजा प्रारंभः ॥

॥ दोहा ॥

॥ भवद्वय दहन निवारवा, जलद्वयटा सम जेह ॥ जिनपूजा
युगते करी, त्रिविधे कीजे तेह ॥ १ ॥ पूजा कुवतिनी अर्गला, पुण्य
सरोवर पाल ॥ शिवगतिनी साहेलडी, आपे मंगलमाल ॥ २ ॥
शुभ नैवेद्य शुभ भावशुं, जिन आगे धरे जेह ॥ सुर नर शिवपद
सुख लहे, हलोय पुरुष परे तेह ॥ ३ ॥

॥ ढाल आठमी ॥ श्रावण मासे स्वांशी, मेहेली चाल्या रे ॥

॥ ए देशी ॥

॥ हवे नैवेद्य रसाल, प्रभुजी आगे रे ॥ धरतां भवि सुखकार,
प्रभुता जागे रे ॥ कंचन जडित उदार, थालमां लावो रे ॥ तार
तार मुज तार, भावना भावोरे ॥ १ ॥ लायसी सेव कंसार, लाडु
ताजा रे ॥ मनोहर मोतीचूर, खुरमां खाजां रे ॥ वरफी पेंडा खीर,
घेवर घारी रे ॥ साटा सांकली सार, पूरी खारी रे ॥ २ ॥ कस-
मसीया कूलेर, सकर पारा रे ॥ लाखणसाइ रसाल, धरो मनोहारा
रे ॥ मोतैया कलिसार, आगे धरीए रे ॥ भव भव संचिन पाप,
क्षणमां हरीए रे ॥ ३ ॥ मुरकी मेघुर दहीयरां, वरसोलां रे ॥
प्रापड पूरी स्वाम, दोठां घोलां रे ॥ गुंदवडां ने रेवडी, मन भावे
रे ॥ फेगी जलेवी मांहे, सरस सोहावे रे ॥ ४ ॥ शालि दाल ने
सालणां, मनरंगे रे ॥ विविध जाति पकवान, ढोवो चंगे रे ॥ ताल

कंसाल मृदंग, बीणा वाजे रे ॥ भेरी नफेरी चंग, मधुर ध्वनि गाजे
 रे ॥ ५ ॥ सोल सजी शणगार, गोरी गावे रे ॥ देतां अढलक
 दान, जिनघर आवे रे ॥ एणीपरै अष्ट प्रकार, पूजा
 करशे रे ॥ नृप हरिचंद्र परे तेह, भवजल तरशे रे ॥ ६ ॥
 काव्यं ॥ सकलचेतनजीवितदायिनी, विमलभक्तिविशुद्धिमन्विता ॥
 भगवतः स्तुतिसारसुखासिका, श्रमहरा महरास्तु विभोः पुरः ॥
 ॐ ह्रीं नैवेद्यं य० स्वाहाः ॥ इत्यष्टमनैवेद्यपूजा समाप्ता ॥ ८ ॥

॥ ढाल नगमी ॥ नमो भवि भावशुं ए ॥ ए देशी ॥

॥ अष्टप्रकारी चित भावीए ए, आणी हर्ष अपार ॥ भविजन
 सेवीए ए ॥ अष्ट महासिद्धि संपजे ए, अडबुद्धि दानार ॥ भवि०
 ॥ १ ॥ अडदिठि पण पामीए ए, पूजथी भवि श्रीकार ॥ भ० ॥
 अनुक्रमे अष्ट करम हणी ए, पंचमी गति लहो सार ॥ भ० ॥ २ ॥
 ज्ञा न्हानासुत सुंदरु ए, विनयादिक गुणवंत ॥ भ० ॥ शाह जीव-
 णना कहेणथी ए, कीयो अभ्यास ए संत ॥ भ० ॥ ३ ॥ सकल
 पंडित शिरसेहरो ए, श्रीविनीतविजय गुरुराय ॥ भ० ॥ तास चर-
 णसेवा थकी ए, देवनां वंछित थाय ॥ भ० ॥ ४ ॥ शशी नयन
 गज विधु वरु ए, (१४२१) नाम संवत्सर जाण ॥ भ० ॥ तृतीया
 सित आशो तणी ए, शुक्रवार प्रमाण ॥ भ० ॥ ५ ॥ पादरा नगर
 विराजता ए, श्रीसंभव सुखकार ॥ भ० ॥ तास पसायथी ए रची
 ए, पूजा अष्ट प्रकार ॥ भ० ॥ ६ ॥

॥ कलश ॥

॥ इह जगत्स्वामी मोहवामी, मोक्षगामी सुखकरु ॥ प्रभु

जिनराजनी भक्तिने मिषे थती आशावनाओ.
लेखक कुंवरजी आणंदजी-भावनगर.

આ વાત વહુ વિચાર કરવા લાયક છે. ઉત્તમ અને મહત્તી પ્રાણીઓ એનાથી ઘણાજ ડરતા રહે છે. પરંતુ કાંઈક તો દિર્ઘ વિચાર નહીં કરવાથી, કાંઈક ઉપેક્ષા ભાવ રાખવાથી, કાંઈક બોધની મંદતાથી અને કાંઈક તેના વિચારને જાગૃત કરનારની સ્વામી હોવાથી ભક્તિ કરવાની ઇચ્છા છતાં પણ જિનપૂજાદિ ધર્મક્રિયા કરતાં પ્રાણી જિનેશ્વરની આજ્ઞાભંગ રૂપ તેમજ અન્ય પ્રકારની આશાતનાઓ કરે છે. તે આ નીચે યથામતિ બતાવવામાં આવી છે. બુદ્ધિવાનો તેની ઉપર વિચાર ચલાવી જેટલી હકીકત યોગ્ય લાગે તેટલીનો સત્ત્વર સ્વીકાર કરશે એવી આશા છે.

૧. પ્રથમ તો શ્રાવકને સ્નાન દરરોજ કરવાનું માત્ર જિનપૂજા નિમિત્તજ રહેલું છે. તે સિવાય દરરોજ સ્નાનનો નિષેધ છે. જિન-પુજા નિમિત્તે નહાવું તે પણ પરિમિત (માપેલા) જઢ્યો અને જ્યાં

અન્ય લીલફુલની કે ત્રસ જીવોની વિરાધના ન થાય તેવી રીતે જયળાથી ન્હાવું જોઈએ, તેને બદલે ઈથી રીતે એવે ઠેકાળે બ્હોળે ભાગે મુંબડ જેવા મોટા શહેરમાં તેમજ અન્યત્ર પણ ન્હાવામાં આવે છે કે કે જ્યાં જયળા લીલકુલ પળાતી નથી. પાણીનું પરિમાણ રાખવામાં આવતું નથી અને અનંતા અનંતકાય જીવો (લીલ ફુલ)નો વિરાધના થાય છે, તેમજ ત્રસ જીવોની પણ વિરાધના થાય છે. આમ થવાથી ત્રિનેશ્વરની આજ્ઞાનો પ્રારંભમાંજ ખંગ થાય છે. તે એક પ્રકારની આશાતનાજ છે.

૨. ન્હાઈને પછી પહેરવાની ધાવણી અને ત્યાર પછી પહેરવાનાં લુગડાં એવાં મેઝાં, કે ગંદાં અને ગંધાતા તેમજ ફાટેલાં પણ હોય છે કે જેને માટે સારો સ્થિતિવાળાએ તદ્દન શરમાવા જેવું છે એક વર્ષે પણ એક જોડ લુગડાં જોતાં નથી, તેટલાં જો પોતે રાખે તો સામાન્ય સ્થિતિવાળાને પણ બાધ આવે તેવું નથી, છતાં માત્ર કોઈકજ રાખે છે, જે રાખે છે તેપણ સ્વચ્છ રાખવાની ચિવટ ધરાવતા નથી, ઈથી શરીરને નુકશાન થાય છે, એટલુંજ નહીં પણ પરમાત્માનો અનાદર દેખાય છે અને તેની ભક્તિમાં સ્વામી દેખાય છે. આ આશાતનાજ છે.

૩. ત્રિનેશ્વરની દ્રવ્યપૂજાના પ્રારંભમાં જલપૂજા કરવામાં આવે છે. તે બે ઘડી લગભગ દિવસ ચંદ્રો હોય, સૂર્યનો પ્રકાશ આવતો હોય, જીવજંતુ રાત્રિના ભરાયલા આઘાસાછા થઈ ગયા હોય, છતાં જે રહેલા હોય તે જોઈ શકાય તેમ હોય અથવા તેનું મોરપીંછીવડે નિવારણ થઈ શકે તેમ હોય ત્યારે તો જલપૂજા કરવી યોગ્ય છે.

પરંતુ કેટલેક સ્થાનકે અને કેટલીક વસ્તે એટલી બધી વહેલી અને પૂર્વોક્ત પ્રકારની જયળા જાલવ્યા સિવાય જલપૂજા (પ્રભાલન) કરવામાં આવે છે કે જેમાં જીવદયા જલવાતી નથી અને તોર્થકરની આજ્ઞાનો ભંગ થાય છે, આ પળ એક પ્રકારની આશાતનાજ છે અદ્ય પ્રકારી પૂજા કરવાનો મુખ્ય કાલજ બીજો પ્રહર કહેલો છે તે સ્વાસ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે.

૪. જિનર્ચિવની પસ્વાલ કરવામાં ગતદિવસનું કેશર પુષ્પાદિક હોય તે દૂર કરવાનો પ્રથમ હેતુ છે. તેમાં પુષ્પો કે જે સુવાસિત હોવાથી તેમાં અનેક ત્રસ જીવોની સ્થિતિ હોવાનો સમ્ભવ છે તેને પ્રથમથી લઈને દૂર ન નાંચતાં તેને જલની અંદરજ મૂકી દેવામાં આવે છે કે જેથી તેની અંદર રહેલા ત્રસજીવોનો વિનાશ થાય છે. પ્રથમ કે પછી કોઈપણ વસ્તે એક પળ ફુલ ન્હવળના જલમાં પડવુંજ ન જોઈએ. આ વાત સ્વાસ ધ્યાનમાં રાખવાની છે.

૫. જિનર્ચિવ ઉપરના આગલા દિવસના કેશરને વાસીકેશર કહેવામાં આવે છે. તે દૂર કરવા માટે લુગડાંનાં ખીનાં પોતાંથી કામ લેવાની જરૂર છે. તેને વદલે વાઝાકુંચીથી એવી રીતે પસ્વાલ કરવામાં આવે છે કે જાણે સોની દાગીના ધોતો હોય. આમાં પળ સોનીની દાગીના ધોવાની વાઝાકુંચી તો વાઝની હોવાથી સુકોમલ હોય છે અને આ વાઝાકુંચીઓ તો સુગંધી વાઝાની હોવાથી અતિ કર્કશ હોય છે તેમાં કોઈ પ્રકારનો હજુ સુધો સુધારો થયોજ નથી. એવી વાઝાકુંચીવડે પ્રશુના આસા શરીરને ઘસડવું એ એક પ્રકારની મહાન્ આશાતના છે. તેથી જનતા સુધો બીલકુલ વાઝા-

કુંચી ન વાપરવી. કદાપિ જિનબિંબના કોઈ અંગમાં સ્વાદા પડેલા હોય અને કેશર ભરાઈ રહેતું હોય તો ત્યાંજ માત્ર પોચા હાથે વાઝાકુંચીનો સહજ માત્ર ઉપયોગ કરવો જોઈએ, વાઝાકુંચીનો સતત્ત્વે ને સઠંગ ઉપયોગ કરવાથી કેશલો ધસારો જિનબિંબને લાગે છે તે તેમના શરીરના અમુક સ્થાનો, પલાંઠી ઉપરના લેસો તેમજ ધાતુના બિંબના મુગ્ધ નાસિકાદિ અને સિદ્ધચક્રના અંગોપાંગાદિ જોવાથી પ્રત્યક્ષ જણાઈ આવે તેમ છે. વાઝાકુંચી બીલકુલ વાપરવામાં ન આવે અને કદી સુખે સ્વોચરે કોઈ જગ્યાએ કેશર ભરાઈ રહે તો તેથી એવી આશાતના નથી થતી કે જેવી આશાતના વાઝાકુંચીએ કરવામાં આવે છે. વઘી કેશર કરતાં વધારે કાઢતી તો પાણી ન ભરાઈ રહે તેને માટે રાખવાની છે કે જેથી લીલ ફુલ થવાનો ને મેલ વાઝી જવાનો સંભવ છે. ત્યાં તો અંગલુહણાં કરતાં પટલી ઉતારવલ કરવામાં આવે છે કે સુખાસ્વોચરાની સંભાલ પણ લેવામાં આવતી નથી અને દ્રષ્ટિનો ઉપયોગ પણ કરવામાં આવતો નથી. તેથી તેનો ઉપયોગ વધારે કરવો અને વાઝાકુંચીનો ઉપયોગ બહુજ અલ્પક્રિતજ કરવો. જેઓ આ વાતની ઉપેક્ષા કરે છે તેઓ મોટી લોકોથી થતી આશાતનાના ભાગીદાર છે એ વાત ખૂલી જવી નહીં. આ વાતની વધારે સ્વાત્રી કરવી હોય તો એક વસ્તુ એવી વાઝાકુંચીનો પોતાના શરીર ઉપર આવે શરીરે ઉપયોગ કરાવી જાવો. જેથી આ હકીકતની સ્વાત્રી થશે અને વાઝાકુંચી ઉપયોગ કરતાં અધિકરણની ગરજ વધારે સારી થશે છે એ વાત સમજવામાં આવશે.

૬. પસાલ કરી રહ્યા પછી અંગલુહણા કરવામાં આવે છે તે

કેટલેક સ્થાનકે તો ઉત્તમ સ્વચ્છ, સુંદાળા, ઉજ્જ્વલ રાસવામાં આવે છે, પરંતુ કેટલાક ગામો ને શહેરોમાં તો ફાટેલાં, મેલાં, વરસટ અને ઘણાજ ટૂંકા (નાના) રાસવામાં આવે છે કે જે પ્રભુની ભક્તિને બદલે આશાતનાની ગરજ સારે છે. દરેક સારી સ્થિતિવાળા બંધુઓ પોતે વાપરે તેવા ઉજ્જ્વલ વસ્ત્રમાંથી દરવર્ષે બે અંગલુહણા દેરાસરે મૂકતા હોય તો આવો વસ્ત્ર ન આવે, તેમજ દેરાસરના વહીવટ કરનારાઓ એ વાસ્તમાં સારાં વસ્ત્ર લાવવાની ઉદારતા વાપરે, અમૂક માસે જરૂર બદલાવે અને દરરોજ ધોઈને બરાબર સ્વચ્છ કરવામાં આવે છે કે નહીં તેની સંભાળ રાખે તો આ અવિવેક અથવા અનાદરરૂપ આશાતના થાય નહિ. બની શકે ત્યાં સુધી તો ઁંચા મલમલનાજ અંગલુહણા જોડે. તેમાં પ્રથમ કરવા માટે કદી જગન્નાથીના કે તેવાં બીજા સારાં રાસવામાં આવે તો અડચણ નથી.

૭. અંગલુહણા કરી રહ્યા પછી ચંદન પૂજા કરવામાં આવે છે. તેમાં કેશર ચાલીશ રૂપિય રતલ વાપરવામાં આવે છે, અને ચંદન-સુખડ કે જેની સ્વાસ પૂજા છે તે તદન હલકી-મુગંધ વિનાની સામાન્ય કાષ્ઠ જેવીજ વાપરવામાં આવે છે. આ વાસ્ત સ્વાસ ધ્યાન સેવવામાં આવે છે. સુખડ જેમ બને તેમ ઁંચો કિંમતની મંગાવવી અને તેથી સ્વર્ચમાં વધારો થતો હોય તો તેટલો સ્વર્ચ કેશર સ્વાતે કમી કરવો. બહુ લાલ કેશર ચઢાવવું તે તો બીજી રીતે પણ ઠીક નથી. કારણ કે ઘણા વિંબોને તેથી ઢાઘા પડી જાય છે અથવા હીદ્ર કે સ્વાઢા પડી જાય છે. અત્તર વાપરવાના સંબંધમાં પણ આ હકીકત ધ્યાનમાં રાખવાની છે. જે વિંબને તે અનુકૂળ આવતું ન હોય ત્યાં બીલકુલ વાપરવાની જરૂર નથી.

૮. હવે પુષ્પ પૂજાનો વારો આવે છે. પુષ્પ બે પ્રકારે ચઢાવવામાં આવે છે. છુટાં અને હાર. પુષ્પ પ્રથમ તો સુગંધી, પાંદડી સ્વર્ગી વિનાના, અને સુશોભિત હોવા જોઈએ. અને તે યોગ્ય રીતે લાવેલા હોવા જોઈએ જેઓ અઢચળના (ઋતુના) દિવસો પળ પાઠતી ન હોય તેવી માઢળ કે અન્ય સ્ત્રીઓ લાવે તેં તો તદન ચઢાવવાને જ લાયક નથી. તે સિવાય પુરુષ પળ વિવેક પૂર્વક લાવ્યો હોય તે ફુલો લેવા. દરેક ફુલ દષ્ટિએ જોવું, સ્વંસ્વેરવું અને પછી તેને આનંદ ઉપજે તેટલું અલ્પ જઢ ફુવારાની જેમ તેનાપર છાંટવું. પુષ્પને સતત ધોવાની જરૂર જ નથી. તેથી તેની વિરાધના થાય છે એટલું જ નહીં પળ તેની અંદર ભરાઈ રહેલા આપણી દષ્ટિએ નહીં પડેલા અને સ્વંસ્વેરવાથી નહીં સ્વરી પડેલા ત્રસ જીવોની પળ વિરાધના થાય છે. વઢી તે જાતે જ પવિત્ર છે તેને પાણીવડે પવિત્ર કરવાની જરૂર નથી. આવાં છુટાં પુષ્પો વિવેકપૂર્વક—શોભનિઠ લાગે તેવી રીતે જિનચિંત્ર ઉપર ચઢાવવા જોઈએ. તેની અંદર જે અવિવેક કરવામાં આવે તે આશાતના છે, પુષ્પના હારના સંબંધમાં તો સ્વામ વિચારવાનું છે. પુષ્પને સોયવડે ઘોંચીને બનાવેલાં હાર તો બીલકુલ ચઢાવવા લાયક નથી. તેમાં તો પ્રત્યક્ષ આશાતના છે. જિનાજ્ઞાનો ભંગ છે, જીવોની વિરાધના છે, અને દયાલુ ગણાતા શ્રાવક ભાઈઓને ન છાજે તેવી પ્રવૃત્તિ છે. મોઢા મક્તિવાન ઘળા ભાઈઓના હૃદયમાં આ વાત હજુ બરાબર ઉતરતી નથી અને સિદ્ધાચઢાદિ તીર્થે આ વાત હૃદ ઉપરાંત વધારી દીધી છે, પરંતુ તે તદન અયોગ્ય છે. શ્રાદ્ધવિધિ વિગેરે અનેક ગ્રંથોમાં પુષ્પ ચાર પ્રકારે ચઢાવવાના કહ્યા છે. તેમાં પ્રત્યક્ષ રીતે ફુલ ગુંથીને

હાર બનાવવાનું કહેલું છે. આ બાબત જેટલા આધારમાં જાણવા ઇચ્છા હોય તેટલા જ્ઞાતાશી શકાય તેમ છે. પરંતુ આ ભક્તિના નામે થતી આશાતના તો તદ્દન અટકાવવાની આવશ્યકતા છે. આશા છે કે સુજ્ઞ જૈન બંધુઓ આ હકીકતપર સ્વાસ્થ્ય લક્ષ આપશે અને તે સત્વર દૂર રહેશે.

૯. પુષ્પ પૂજા પછી ધુપ, દીપ પૂજા કરવામાં આવે છે. આ અગ્રપૂજા કહેવાય છે. અગ્રપૂજાઓ વાસ્તવિક રીતે ગર્ભગૃહ (ગભારા) ની વહારથી જ કરવા યોગ્ય છે, છતાં તે ગભારાની અંદર રહીને કરવામાં આવે છે, એટલું જ નહીં પણ ધુપ તો પ્રભુના મુખ સુધી લઈ જવામાં આવે છે. અજ્ઞાન પૂજા કરનારાઓ અગરવાટનો કટકો ધુપ-ધાળામાં મૂક્યા સિવાય ઝંઘાડીઆની દેમ હાથમાં લઈને પ્રભુના મુખ સુધી લઈ જાય છે, અને તેની સાથે તેમજ તળાવા પ્રભુના શરીરપર પડે છે. આ અજ્ઞાનતા દૂર કરવાની સ્વાસ્થ્ય આવશ્યકતા છે. તેમાં ભક્તિ કરતાં આશાતના થાય છે. દેરાસરની ભીંત ઉપર કોલસાવડે પોતાનું નામ લખનારા અજ્ઞાન માણસો જેટલું નુકશાન કરે છે તેટલું વલકે તેથી વધારા પડતું નુકશાન ગભારાના તમામ ભાગને અંદર ધુપ દીપ કરવાવડે શ્યામ કરી મૂકીને તેવા અજ્ઞાની માણસો કરે છે. આ બાબત સ્વાસ્થ્ય લક્ષ આપવા લાયક છે. (ધુપધાળું હોય તો તેના વડેજ ધુપ કરવો યોગ્ય છે.)

૧૦. દીપ પૂજા કરનારા દેરાસરની અંદરનું દેરામરના દ્રવ્યથી લાવેલું ઘી તૈયાર જોડે—તેમજ તેનો કરેલો દીપક તૈયાર જોડે પોતે પણ દીવો ઉતારવા મંડી પડે છે. પરંતુ અગરવાટ સાધારણ

સ્વાતાની હોય છે. તેવું આ ઘટ નથી એ વાત ધ્યાનમાં રાખવા યોગ્ય છે. વિશુદ્ધિના સ્વપી-ગ્રાહકો પોતાના ઘરનું ઘી રાખીને તેનો દીપક કરી પોતે ઉનારે છે. દેરાસરના સુતરની વાટ પળ વાગરના નથી.

૧૧. ત્યારબાદ પ્રમુની સન્મુખ ગમ્ભારાની વડાર વેસીને અક્ષત, ફલ ને નૈવેદ્ય-આ વ્રણ પૂજા એક સાથે કરવામાં આવે છે. તેમાં જે પ્રકારના વિવેકની અપેક્ષા છે તે ભૂલી જવામાં આવે છે. મોઢે બોલે છે કે-‘ અક્ષત શુદ્ધ અસ્વંડ-શું, જે પૂજે જિનરાય ’ પરંતુ પોતે જેનો સ્વસ્તિક કરે છે તે અક્ષત કેવા છે તે ઉપર ધ્યાન આપના નથી. કેટલીક વસ્તુ ચોંચાની અંદર ધનેડીયાં અને વાવાં પળ દેખાય છે કે જેની ધિરાધના થાય છે. ફલ પળ સાધારણ અને નૈવેદ્યને સ્થાને સાકરનો કઠડો કે સાકરદાઢીઆ જેવી સાધારણ વસ્તુ વઢાવે છે. નિરંતરને માટે તો ગમે તેમ હો પળ પર્વ દિવસે અથવા પોતાને ત્યાં લગાદિ પ્રાંગે પુષ્કલ મીઠાઈ હોય ત્યારે તેમજ મેમાન પ્રાદુષ્ણા માટે પુષ્કલ મીઠાઈ લાવ્યા હોય કે કરાવેલ હોય ત્યારે પળ જિનેશ્વરની ભક્તિનું સ્મરણ થતું નથી. અને તે તે ઉત્તમ વસ્તુઓ પ્રમુ પાસે ધરવામાં આવતી નથી. ફલ પળ ઉત્તમ જાતિના ધરવામાં આવતા નથી. આ જિનપૂજા પ્રત્યેનો અલ્પાદર સૂચવે છે.

૧૨. દ્રવ્યપૂજા કર્યા પછી ભાવપૂજાનો અવસર પ્રાપ્ત થાય છે. દ્રવ્યપૂજામાં પુષ્કલ વસ્તુ ગાલનાર પળ ભાવપૂજામાં વહુ મંદ આદરવાઢા દે વાય છે. દ્રવ્યપૂજા કરતાં ભાવપૂજાનું ફલ અનંતગુણું કહેલું છે, છતાં તેના પ્રત્યે અલ્પાદરનું કારણ માત્ર સમ્યગ્ ભાવની સ્વામી છે તેજ છે દિનપરદિન ભાવપૂજામાં વધારે વધારે આદર કરવાની જરૂર છે, એ વાત ધ્યાનમાં રાખવી.

૧૩. પ્રસંગે અંગી વિગેરેના સંબંધમાં થતી આશાતના જણાવવા યોગ્ય છે. આંગળે પ્રસંગે પુષ્કલ દીવાઓ કરવામાં આવે છે કે જેની गरमी આપણને પળ અસહ્ય લાગે છે. વઢી ચોમાસાના દિવસોમાં જીવવિરાધના પળ ઘણી થાય છે. કેટલીક વચ્ચે તો ઉઘાડા દીવા ગ્લાસ વિગેરેમાં મૂકવામાં આવે છે, તેમાં પળ પુષ્કલ વિરાધના થાય છે. આમ થવાથી ભક્તિને બદલે આશાતના થાય છે. જયળા વિના કરળી ફલદાયક થતી નથી.

૧૪. મહોત્સવાદિ પ્રસંગે વરઘોડાઓ કાઢવામાં આવે છે. તેમાં જે જિનવિંધનું અત્યંત સન્માન જલ્લવાવું જોઈએ તે જાલ્લવવામાં આવતું નથી. તેથી ભક્તિ થતી નથી પણ આશાતના થાય છે આ પૂર્વે નીકલ્લતી રથયાત્રાનું અનુકરણ છે. તો તે રથયાત્રા કેવી રીતે નીકલ્લતી હતી તેના શાસ્ત્રોક્ત વર્ણન વાંચી જોવા, જેથી આપણે કેટલો અલ્પાદર કરીએ છીએ તેની ચ્ચવર પડશે.

૧૫. જિનમંદિરની અંદર બેસીને કેટલેક સ્થાને ઈશી ચિકથાઓ અને નિંદાઓ કરવામાં આવે છે કે જે સુઙ્ગ સાંભલ્લનારને અત્યંત કર્ણકટુ લાગે છે. આ તો પ્રત્યક્ષ આશાતનાજ છે. દેરાસરની અંદર માત્ર ધર્મચર્ચા કરવી હોય, નવકારાદિનો જાપ કરવો હોય, વિધિ યુક્ત દેવવંદન કરવું હોય, પૂજા મળાચી હોય ઇત્યાદિ મશ્ચસ્ત હેતુ હોય તોજ વધારે વચ્ચે બેસવું. નહીં તો ત્યાં વધારે વચ્ચે બેસવાથી ઔદારિક દેહે બીજી પણ આશાતના થવાનો સંભવ છે

૧૬. પૂજા મળાચવા માટે ઘળા બંધુઓ પોતાના વચ્ચેનો મોળ આવે છે, પરંતુ તેમાં પ્રથમ તો ઉઘાહે મોઢે બોલવાથી પૂજાની ચોપડી

ઉપર તેમજ દેરાસરમાં થુંક ઉઢવાથી અને મુલ્કની દુર્ગંધ વિસ્તરવાથી આશ્નાતના થાય છે. દેરાસરની અંદર પ્રવેશ કરવાથી માંડીને નીકળે ત્યાંસુધી ઉઘાડે મુલ્કે બોલવાનો નિષેધજ છે. અષ્ટપુટ મુલ્કકોશ અને ઉત્તરાસનનો છેડો તેજ ઉપયોગ માટે છે. આ વાવતનો ઉપયોગ તદન રાખવામાં આવતો નથી. ઉપરાંત પોતે શું વોલે છે તેની અર્થ વિચારના કરવામાં આવતી નથી, તેથી માત્ર પોપટપાઠ જેવું ઘણે અંશે થાય છે. પૂજા ધનાવવાનું ફલ પરમાત્માના ગુણાનુવાદ વિગેરેથી થતી ધાવ પૂજાનું જે ફલ છે તેજ છે, તેની પ્રાપ્તિ અર્થ વિચારના વિના થઈ શકતી નથી.

૧૭. પૂજા ધનાવવામાં તેમજ ચૈત્યવંદનાદિ કરવામાં અર્થના અજ્ઞાન માણસો ઇટલું વધું અશુદ્ધ વોલે છે કે કેટલીક વખત પરમાત્માની સ્તુતિને વદલે નિંદાવાચક શબ્દોનો ઉચ્ચાર થાય છે. કયું સ્તવન, ક્યારે, અને કયે સ્થાનકે વોલવું તેની વિચારના તો અર્થશૂન્ય મનુષ્ય ક્યાંથીજ કરી શકે ? તેથી પૂજા અને સ્તવનાદિકના અર્થની વિચારના કરવા માટે તેના અર્થ સમજવાનો સ્વપ કરવો અને શુદ્ધ શબ્દોચ્ચાર કરવા સાથે અર્થની વિચારના કરવી, જેથી આશાતના અટકશે અને ધક્તિનું ફલ પ્રાપ્ત થશે.

૧૮. આ પ્રસંગે જિનપુજાનો ઉપગરણો સંબંધી પગ ધ્યાન રાખવામાં આવે છે. દરેક ઉપગરણ સ્વચ્છ રહેવું જોઈએ. કલ્લશ સીધા નાઢવાવાઢાજ વાપરવા જોઈએ કે જેમાં પાણીની અસર ન રહે, અને જીવજંતુ ઉત્પન્ન ન થાય. તે અંદરથી ને નાઢવામાંથી લુવાઈને દર-

રોજ સાફ થવા જોઈએ. આમાં જેટલો પ્રમાદ થાય તેટલી જીવન-
રાધના અને આશાતના છે. એટલું ધ્યાનમાં રાખવું.

આ લેખ આટલેથીજ બંધ કરવામાં આવે છે. આની અંદર શ્વાસ
મુખ્ય મુખ્ય વાવતોજ વતાવવામાં આવી છે. તે સિવાય બીજી નાની
મોટી અનેક વાવતો એવી છે કે જેમાં વેચારશૂન્ય મનુષ્યો ઘણી
ભૂલ કરે છે. પરંતુ કેટલીક ભૂલ અજ્ઞાનતાને યોગે માફ થઈ શકે
તેવી હોય છે. અને કેટલીક માફ થઈ શકે તેવી હોતી નથી. તેથી
મક્તિ કરવા જતાં ઉલટી આશાતના કરીને લાભને બદલે નુકશાન
ન મેઢવાય તેટલા માટે આ લેખ લખવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો
છે. જિજ્ઞાસુ જનો તેને સાર્થક કરશે એવી આશા છે.

જિનરાજ મક્તિ.

લેખક:-કુંવરજી આણંદજી-ભાવનગર.

જ્યારે ‘મક્તિને મિષે થતી આશાતનાઓ’ નો લેખ લખવામાં
આવ્યો ત્યારે કેટલાએક બંધુઓ તરફથી એવી માગણી થઈ હતી કે
એ લેખની સાથે-તેની પુષ્ટીમાં મક્તિ કેવી રીતે કરવી તે સંબંધી
લેખની પણ આવશ્યકતા છે. કારણ કે કેટલાએક સુજ્ઞ બંધુઓ તો

સદરહુ લેખ ઉપરથીજ ભક્તિનો પ્રકાર સમજી શકે છે, પણ કેટલાંક સરલ જીવો માટે સ્પષ્ટપણે ભક્તિનુંજ પ્રતિપાદન કરનાર લેખની આવશ્યકતા છે. આવી માગણી ઉપરથી આ લેખ લખવાની પ્રવૃત્તિ થઈ છે.

તીર્થંકર મહારાજા આપણા પરમ ઉપકારી છે, આપણને મોક્ષનો શુદ્ધ માર્ગ બતાવનારા છે અને સર્વ દોષ વિમુક્ત હોવા સાથે સર્વ ગુણસંયુક્ત છે. એવા પરમાત્માની ભક્તિ વંદન, નમન, પૂજન અને સ્તવનાદિવડે થાય છે. તેમ કરવાનો પ્રથમ હેતુ એ છે કે ઉપકારીનો ઉપકાર માનવો એ કૃતજ્ઞતા છે. ઉપકાર માન્યો ત્યારેજ કહી શકાય કે યથાશક્તિ-શક્તિને કિંચિત્ પણ ગોપવ્યા સિવાય તેની ભક્તિ કરવામાં આવે. બીજો હેતુ તેઓ શુદ્ધ માર્ગોપદેશક છે તે છે. આ જીવે અद्याપિ પર્યંત અશુદ્ધ માર્ગોપદેશકે બતાવેલા માર્ગે ચાલીનેજ સંસારમાં પરિભ્રમણ કર્યું છે. જેઓને પોતાનેજ શુદ્ધ માર્ગની પ્રાપ્તિ થઈ ન હોય તે અન્યને શુદ્ધ માર્ગ કયાંથી બતાવે ? લૌકીક દેવો અને લૌકિક ગુરુઓ પોતેજ શુદ્ધ માર્ગના અનભિજ્ઞપણાથી હજુ સંસારમાં ભટકતા છે, તેઓ શુદ્ધ માર્ગોપદેશકપણાનો દાવો કરતા હોય કરે છે તો તે મિથ્યાભિમાન છે. જ્યાંસુધી સર્વથા રાગદ્વેષનો ક્ષય ન થાય-વીતરાગપણું પ્રાપ્ત ન થાય ત્યાંસુધી સ્વરેંસ્વરો શુદ્ધ માર્ગ બતાવી શકાતોજ નથી. કારણ કે અસર્વજ્ઞપણું જ્યાંસુધી હોય ત્યાંસુધી સંપૂર્ણ શુદ્ધમાર્ગ કહી શકાય નહીં અને સ્વરં સર્વજ્ઞપણું વીતરાગ દશમાંજ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. પરમાત્માની ભક્તિનો આ બીજો

હેતુ છે. ત્રીજો હેતુ તેઓ સર્વગુણસંપન્ન છે—અનંતગુણોના સ્વામી છે— તે સાથેજ સર્વ દોષથી સર્વથા નિર્મુક્ત છે. એવા પરમાત્માની ભક્તિ આપણા આત્મામાં પણ તેવા ગુણો પ્રગટ કરે છે. ગુણીની ભક્તિ ગુણ નિષ્પન્ન કરે છે એ વાત શાસ્ત્રસિદ્ધ છે. આ ત્રણ હેતુ મુલ્ય છે. બીજા પણ પરમાત્માની ભક્તિના અનેક હેતુઓ છે. આટલા ઉપરથી એ પરમાત્મા ભક્તિ કરવા યોગ્ય છે અને ભક્તિ કરવી તે આપણી અનિવાર્ય ફરજ છે, તો હવે ભક્તિ કેવી રીતે કરવી ? તેનો વિચાર કરીએ.

ઉપર કહેવાઈ ગયું છે કે પરમાત્માની અથવા કોઈપણ શ્રેષ્ઠ ગુણ-વાનની ભક્તિ વંદન, નમન, પૂજન અને સ્તવનાદિવડે થાય છે. પરમાત્માની ભક્તિ કેમ કરવી ? તે ચૈત્યવંદન ભાષ્યાદિમાં બહુ સારી રીતે बताવેલ છે તે ઉપરથી સંક્ષેપમાં અહીં बताववामां આવે છે.

પરમાત્મા સાક્ષાત્ તો આ કાળે વર્તતા નથી એટલે તેમની ભક્તિના પ્રકાર ચિંતવતા તેમની મૂર્તિની ભક્તિ કરવી, તેમના ગુણા-નુવાદ કરવા અને તેમની આજ્ઞાનું યથાશક્તિ પ્રતિપાલન કરવું. આ ત્રણ પ્રકાર ભક્તિસૂચક દ્રષ્ટિએ પડે છે. ભક્તિ બહુમાનની અંદર દર્શન પૂજનનો સમાવેશ થાય છે. પરમાત્માની મૂર્તિ કે જે આ જીવને આત્મહિત સાધવામાં પરમ આલંબનભૂત છે તેમના ત્રણ કાલ દર્શન અને ત્રણકાલ પૂજન કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહેલું છે, પ્રભાતે દર્શન કરવા જતાં તે સાથેજ વાસશેષવડે પૂજન કરાય છે, મધ્યાહ્નના દર્શન

વસ્તે અષ્ટપ્રકારે પૂજન કરાય છે અને સંધ્યાના દર્શન વસ્તે ધૂપ-
દીપાદિવડે પૂજન થાય છે. આ ત્રણે વસ્તે દર્શન પૂજનની સાથેજ
ચૈત્યવંદનાદિ ભાવપૂજા તો કરવાનીજ છે. કારણ કે દ્રવ્યપૂજા
ભાવપૂજાને નિમિત્તેજ કરવામાં આવે છે. દ્રવ્યવિના ભાવની નિષ્પત્તિ
સંસારી જીવને થઈ શકતી નથી, તેથી દ્રવ્યપૂજનની આવશ્યકતા
છે. પરંતુ તે સાથે ભાવપૂજાને ભૂલી જવાની નથી કારણ કે દ્રવ્ય-
પૂજા તો પરિમિત ફળને આપનારી છે અને ભાવપૂજા અપરિમિત
ફળની દાતા છે.

દર્શન કે પૂજન કરવા જતી વસ્તે પાંચ અભિગમન સાચવવા
અને દશ ત્રીક જાળવવા આ મુખ્ય ધ્યાનમાં રાખવાનું છે, તેની
અંદર ભક્તિના તમામ પ્રકારનો સમાવેશ થઈ જાય છે. દર્શન કરવા
માટે ઘરથી નીકળતાં અને માર્ગે ચાલતાં જે ફળ શાસ્ત્રકારે બતા-
વેલ છે તે માત્ર દર્શન પૂજન સંબંધી અથવા પરમાત્માના ગુણો સંબંધી
વિચાર કરતાં કરતાં એકચિત્ત ચાલ્યા જનાર માટે છે. માર્ગે અનેક
વ્યવસાય કરતો, અનેક પ્રકારની વિકથાઓ કરતો, અનેક પ્રકાર-
ના આરંભ કરવાની આજ્ઞા આપતો જિનમંદિરે જાય તેને માટે એ
ફળનો પ્રાપ્તિ સમજવી નહીં. પ્રભાતે દર્શન કરવા જનારે સર્વ સ્નાન
કરીને જવાની અપેક્ષા નથી. પરંતુ હાથ પગ વિગેરે અશુદ્ધ થયેલ
શરીરના ભાગને જલ્લવડે શુદ્ધ કરીને જવાની જરૂર છે. સંધ્યાકાળે
પણ તે હકીકત ધ્યાનમાં રાખવાની છે. તે બંને વસ્તે પ્રભુની અંગ
પૂજા કરવાની ન હોવાથી સર્વ સ્નાનની અપેક્ષા નથી. મધ્યાન્હે તો
અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવાની છે તેથી તે વસ્તે તો બનતા સુધી પોતાને

ઘરેથીજ સ્નાન કરી, શુદ્ધ થઈ, શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી, માર્ગમાં અપવિત્ર વસ્તુ કે મનુષ્ય માયા પશુ વિગેરેનો સંસર્ગ ન થાય તેવા ઉપયોગ પૂર્વક જિનમંદિરે જવાનું છે. સ્નાન કરવાનું સ્થળ જીવાકુલ ન જોઈએ, સચિત્ત માટી વિગેરેવાળું ન જોઈએ, તડકો આવે તેવું અને પાણી મુકાઈ જાય તેવું જોઈએ, એવે સ્થળે ચાર પાયાવાળાં બાજોડ ઉપર બેસી કાંઈક ઉષ્ણ જલબદે આસું શરીર બરાબર સાફ થાય તેવી રીતે હાથ વડે ઘસીને પરિમિત જલથી સ્નાન કરવું જોઈએ. તે વચ્ચે કેશ, કંઠ, કપાળ, કક્ષા, કાંઠા, કચ્છોટ વિગેરે બરાબર સ્વચ્છ કરવા જોઈએ. અને ન્હાઈને તરતજ સારા મુંવાળા પળ પાણી ત્રણે ત્રણે તરફથી શરીર ઘસીને નિર્જલ કરવું જોઈએ. પછી પૂજાના વસ્ત્ર પહેર્યા અગાઉ એક ઉનનું વસ્ત્ર (ધાબલી વિગેરે) પહેરવું કે જેથી શરીર બરાબર નિર્જલ થાય, પૂજાના વસ્ત્ર બનતા સુધી શ્વેત જોઈએ અને નિર્મલ-સ્વચ્છ જોઈએ. આ વસ્ત્રો પૂજા કર્યા પછી દરરોજ ધોવાય તેવી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. તે કારણને લઈને દરરોજ માટે સુતરના વસ્ત્રો હોય તો તે વધારે અનુકૂળ જણાય છે. બાકી શ્રીમંતોને તો રૈશમી વસ્ત્રો પણ દરરોજ ધોવરાવે તેવા રાત્રે તો અટકે તેમ નથી.

આમાં વસ્ત્ર પહેરી, અઠ્ઠપુટ મુલકોશ બાંધી, પૂજાના ઉપકરણો સાથે લઈ જિનમંદિરે જવું. મુલકોશ અંગ પૂજા વચ્ચેજ માત્ર બાંધવાનું ન સમજવું પણ જ્યાંસુધી ગર્ભગૃહમાં રહેવું ત્યાંસુધી તે રાત્રે જોઈએ, કારણ કે ગર્ભગૃહમાં ઉઘાડે મુલકે બોલવાથી દુર્ગંધી વાસ

नीकळे छे अने थुंक पण उडे छे. तेथी गभारामांथी बहार नीकळ्या पछी मुखकोश छोडवो. ते साथे एटलें ध्यानमां राखवानुं के मुखकोश बांध्या छतां पण प्रभुनी जळ, चंदन के पुष्प पूजा करतां बोलवानुं नथी. मौनपणे परमात्माना गुणोनुं चिंतवन करतां अंगपूजा करवानी छे. आ वांत खास ध्यानमां राखवी.

१ त्रणे काळना दर्शन के पूजन निमित्ते जिनमंदिरं जतां पांच अभिगमन साचववां ते आ प्रमाणे:—

- १ सचित्त वस्तु अने उपलक्षणथी पोताना खोराकमां लेवानी कोइ पण वस्तु जिनमंदीरना गढनी अंदर लइ जवी नहीं. जिनपूजा निमित्तनी जळ, पुष्प, फळादि वस्तुने माटे निषेध समजवो नहि. परंतु पोतानी शोभाना पुष्पफळादि तजी देवा.
- २ अचित्त वस्तु—उपलक्षणथी शरीरनी शोभाना साधनो लइ जवां. जिनपूजामां आभुषणादि तजवाना नथी, परंतु राजचिन्ह तरीकेनो मुगट के कलगी विगरे होय ते तजी देवाना छे. अर्थात् तेवा पदार्थो जिनमंदिरनी बहार सूकी जवाना छे
- ३ मनने एकाग्र करवुं.
- ४ प्रभुनी मूर्ति दृष्टि पडे तयारथी बे हाथ जोडी राखवा.
- ५ एक वस्त्रनुं उत्तरासन करवुं. (आ उत्तरासन चैत्यवंदनादि करतां भूमी प्रमार्जवाना पण उपयोगमां आवे छे.)

આ પાંચ અભિગમન ઉપરાંત રાજાઓને માટે સ્વદ્ગ, છત્ર, સમજવું. મોજડો, મુગટ ને ચામર તજી દેવા કહ્યા છે. તે ઉપરથી આપણે પણ લાકડી, છત્રી, જોડા વિગેરે બહાર તજી દેવાનું સમજવું. યોજાં પહેરીને પણ જિનમંદિરમાં જવું ઘટિત નથી.

૨ આ પ્રમાણેના પાંચ અભિગમન જાઝવી, જિનમંદિરમાં પ્રવેશ કરતાં પ્રથમ અગ્રદ્વારે અન્ય સર્વ મુદ્દવ્યાપારાદિ ત્યાગ કરવા રૂપ ' નિસ્સિહી ' કહેવી. ત્યાર પછી અન્ય કાર્ય સંબંધી આજ્ઞાપ સંભાળ પણ કરવો નહીં. જિનમંદિરે દર્શન કરવા આવતા સ્ત્રીઓ, અને રાત્રે જિનમંદિરમાં અગાશી વિગેરેમાં બેસતા પુરુષોને અન્ય પ્રકારની વાતચિત કરવાનો નિષેધ છે પોતે તેવી પ્રતિજ્ઞા કરીનેજ જિનમંદિરમાં પ્રવેશ કર્યા છે એ વાત યાદ રાખવી. સ્ત્રી વર્ગ પ્રદક્ષિણા દેતાં તેમજ બહાર નીકળતાં અનેક પ્રકારની સાંસારિક વાતો કરે છે પણ એવી વાતો કરવાથી પરમાત્માની આજ્ઞાનો અને પોતાની પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ થાય છે એ વાત ધ્યાનમાં રાખવી.

૩ જિનમંદિરમાં પ્રવેશ કરી પ્રભુની સામે જઈ દૂરથી મુખ દર્શન કરી પછી પ્રભુની જમણી બાજુથી ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેવી. આ પ્રદક્ષિણામાં પરમાત્માના ગુણોનું ચિંતવન કરવાનું છે, સ્તુતિરૂપ જે આવડે તે બોલવા ચાલવાની છુટ છે પણ સાથે જીવ્યતના કરવાની છે, કાંઈપણ અશુચિ પદાર્થાદિકથી આશ્નાતના થતી હોય તો તેનું નિવારણ કરવા કરાવવાનું છે. આ પ્રદક્ષિણાત્રિક ભવભ્રમણ નિવારવા માટે પરમ સાધન છે. પુરુષ વર્ગ માટે તો આ પ્રવૃત્તિ બહોળે ભાગે નાશ પામી ગઈ છે, પરંતુ તે સ્વાસ આદરણીય છે.

૪ ત્રણ પ્રદક્ષિણા દેને મુખ્ય દ્વારથી રંગમંડપમાં પ્રવેશ કરતાં બીજી વાર નિસ્સિહી કહેવાની છે, આ નિસિહી જિનમંદિર સંબંધી વ્યાપારના ત્યાગ સૂચક છે. હવે માત્ર જિનદર્શન કે જિનપૂજન સંબંધી વ્યાપારજ કરવાનો છે. કદિ અંદર આવ્યા પછી જિનમંદિર સંબંધી કોઈ કાર્ય લક્ષપર આવે તો રંગમંડપની બહાર જઈને તે કાર્ય કરવું યા કરાવવું. પણ અંદર રહીને હુકમ કરવો નહીં.

૫ રંગમંડપમાં પ્રવેશ કર્યા પછી ગર્ભગૃહની નજીક જઈ પુરુષવર્ગે પ્રશ્નની જમણી બાજુ ઉભા રહીને અને સ્ત્રી વર્ગે પ્રશ્નની ઢાબી બાજુ ઉભા રહીને દર્શન કરવા. ચૈત્યવંદનાદિ વચ્ચે પગ આ દિશા વિભાગજ સમજવો અને રંગમંડપમાંથી નીકળતી વચ્ચે પગ પીતપોતાની દિશાના દ્વારથીજ નીકળવું. બરાબર સામા ઉભા રહીને તો દર્શન, ચૈત્યવંદનાદિ કરવાનાજ નથી, કારણ કે તેથી બીજા ઘણાને દર્શનનો અંતરાય પડે છે અને અવિવેક પણ જણાય છે. નીકળવાનું સ્ત્રી પુરુષને પૃથક્ પૃથક્ હોવાથીજ રંગમંડપને ત્રણ દ્વારની સંકલ્પના કરવામાં આવે છે. શાશ્વત ચૈત્યોને પણ ત્રણ દ્વાર હોય છે. ફક્ત જ્યાં ચૌમુખ બિંબ પથરાવેલ હોય ત્યાં ગર્ભગૃહને ચાર દ્વાર હોય છે.

૬ દર્શન કરતાં પ્રથમ તો અડધું શરીર નમાવીને પ્રણામ કરવા, હાથ જોડીને મસ્તકે લગાડવા અને પછી સ્વમાસમણ દેતી વચ્ચે બે હાથ, બે ગોઠણ અને મસ્તક-૯ પાંચે અંગ ભૂમિપ્ત લગાડવા. (હાથ અને મસ્તક અધર રાખનારનું સ્વમાસમણ સાચું ગણાતું નથી) આની અંદર ત્રણે પ્રકારના પ્રણામનો સમાવેશ થઈ જાય છે.

૭ પ્રણામ કરતી વચ્ચે પ્રભુની સ્તુતિ સંસ્કૃત, માગધી કે ગુજરાતી શ્લોક, ગાથા કે વૃત્ત વિગેરેથી કરવી. તે વચ્ચે એકથી માંડીને ૧૦૮ સુધી શ્લોકાદિ કહેવા. પણ તેનો ઉચ્ચાર શુદ્ધ કરવો, અર્થનું બરાબર ચિંતન કરવું અને પ્રભુની પ્રતિમા સામે અવિચ્છિન્ન દૃષ્ટિ રાખવી. આ ત્રીજી ચૈત્યવંદનાદિ વચ્ચે પણ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે.

૮ દર્શન કરતી વચ્ચે આજુ બાજુ કે પાછલ નજર કરવી નહીં, પરમાત્માની સામેજ દૃષ્ટિ જોડી રાખવી.

૯ સ્વમાસમણ દેતી વચ્ચે પગ, ગોઠણ ને હાથ મૂકવાની જમીન ઉત્તરાસણના છેડા વડે પ્રમાર્જવાનું ધ્યાનમાં રાખવું.

૧૦ પ્રભાતે ને સાંજે દર્શન કર્યા પછી અંગ પૂજા કરવાની ન હોવાથી મૂલનાયકજી વિગેરે સર્વે વિંબોના બરાબર દર્શન કરીને પ્રભુની સામે પણ જમણી બાજુએ ત્રણ સ્વમાસમણ દઈ ચૈત્યવંદનના પ્રારંભમાં ત્રીજી વાર નિસ્સિંહી કહેવી. આ નિસિંહી જિન દર્શન યા પૂજા સંબંધી વ્યાપારના ત્યાગની સૂચક છે. હવે માત્ર ભાવ પૂજા કરવાની હોવાથી અહીં દ્રવ્ય પૂજાનો ત્યાગ કરવામાં આવે છે. પ્રભુની પાસે અક્ષત, ફલ, નૈવેદ્યાદિ ધરવું હોય તે વસ્તુ ચૈત્યવંદન કર્યા અગાઉ જ ધરી દેવું. ચૈત્યવંદન કરતાં તો દ્રવ્ય પૂજા સંબંધી કાંઈ પણ પ્રવૃત્તિ કરવાની નથી. તે વચ્ચે તો માત્ર પ્રભુની સામે દૃષ્ટિ જોડી રાખી એક ચિત્તે પ્રભુના ગુણની સ્તુતિ કરવાની છે. આ વચ્ચે વનતા સુધી પ્રભુની ને પોતાની વચ્ચે કોઈ આડું ન ઉતરે તેથી ગોઠવણ કરવી જોઈએ. કારણ કે માણસોના આડાં ઉતરવાથી અવિચ્છિન્ન દૃષ્ટિમાં ને ધ્યાનમાં પણ અંતરાય પડે છે.

૧૧ અક્ષતનો સ્વસ્તિક ચાર ગતિના અંતસુચક છે. ત્રણ ઢગલો જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર રૂપ રત્નત્રયીના આરાધનની સૂચક છે અને પછી સિદ્ધશિલાની આકૃતિ તે સ્થાનની પ્રાપ્તિની પરમ ઇચ્છા સૂચક છે. આ આકૃતિ કેવી કરવી ? તે સમજવા યોગ્ય છે. આ પ્રસંગે અક્ષતના અષ્ટમંગલિક પળ આલેખવામાં આવે છે, અથવા નંદાવર્ત્ત કરવામાં આવે છે. એનો અંદર અક્ષત સારા અને બનતા સુધી અસ્ખંડ વાપરવા યોગ્ય છે. પછી તેનાપર ફઠ મૂકવું પળ તે તુચ્છ તો કદી પળ ન મૂકવું. સંખ્યા થોડી હોય કે વધારે હોય પળ ઉત્તમ જાતિનું સારું ધરવું. ત્યાર પછી નૈવેદ્ય તરીકે મીઠાઈ પૈકીનો કોઈપણ પદાર્થ ધરવો તેપણ ચોરુઓ ધરવો. ત્યાર પછી નિસ્સિંહી કહીને ચૈત્ય-વંદન કરવું.

૧૨ ચૈત્યવંદનનો સમાવેશ ભાવ પૂજામાં થતો હોવાથી દ્રવ્ય પૂજાની હકીકત આપ્યા પછી તે આપશું. દ્રવ્ય પૂજાના અનેક પ્રકારો છે. પ્રચલિત મુખ્ય આઠ પ્રકાર છે. જલ, ચંદન, પુષ્પ, ધૂપ, દીપ, અક્ષત, ફઠ અને નૈવેદ્ય તે આઠેના સંબંધનો પૃથક પૃથક વિચાર કરીએ.

૧૩ દ્રવ્ય પૂજાની અંદર શરીર શુદ્ધિ, ભૂમિ શુદ્ધિ, વસ્ત્ર શુદ્ધિ, ઉપકરણ શુદ્ધિ અને છેવટે ભાવ શુદ્ધિ હોવી જોઈએ. શરીર શુદ્ધિની અને વસ્ત્ર શુદ્ધિની હકીકત પ્રથમ સ્નાનના પ્રસંગમાં આપેલી છે. ભૂમિ જેમ સ્નાન કરવાની નિર્જીવ જોઈએ તેમજ જિનમંદિરની અંદરની પળ શુદ્ધ જોઈએ. કાજો સારી રીતે લીધેલો હોવો જોઈએ. ત્રસ જીવની વિરાધના કોઈપણ સ્થાનકે થવી ન જોઈએ. તમામ ઉપ-

કરળો, ઓરસીઓ, સુલ્લ, રકાબી, વાટકી, ફુલ છાલડી, ધૂપ-
ધાણું, મંગલ દીવો, કલ્લશ, પાણી ભરી રાલ્લવાના મોટા ઠામ, પલ્લ
કરવાની કુંડી, ન્હવળનું પાણી શીલવાની કુંડી, વાલ્લ કુંચી, અંગ-
લ્લહળા, પાટલુહળું, મોરપીલ્લી, પાટલો, ચામર, ઘંટ ઇત્યાદિ સર્વ
પ્રભાતે દૃષ્ટિ જોઈ, પ્રમાર્જી, સ્વંસેરી અને ધાતુના તંમામ પાત્રો પાણી
વડે સ્લાફ કરીને પલ્લી વાપરવા જોઈ. તેમાં દૃષ્ટિ જોવાનું લક્ષ
વરાવર રાલ્લવું જોઈ, તે વીના તો સ્લાફ કરતાં પણ વીરાધના
થઈ જાય છે.

૧૪ જલ્લ નિર્મલ્લ જોઈ. સુલ્લ ઁંચી જાતની સુગંધી જોઈ
પુષ્પો વીક્લ્લર, પાંદડી સ્વર્ણ વીનાના, સુગંધીવાલ્લ અને વીવેક
પૂર્વક લાવેલા જોઈ. ધૂપ ઉત્તમ દ્રવ્યોથી વનાવેલા સુગંધી
જોઈ. તેની અંદર અગર જલ્લર આવવો જોઈ. કારણ કે
સુગંધી દ્રવ્યોમાં તેની મુલ્યતા છે. દીપક માટે ઘૃત વીગેરે સારું
ને પોતાના ઘરનું જોઈ. અક્ષત, ફલ્લ, નૈવેદ્ માટે તો પ્રથમ લલ્લેલું.
હોવાથી ફરી લલ્લવાની જલ્લર નથી.

૧૫ ચંદન પૂજા માટે કેશર કરતાં વરાસ વીશેષ જોઈ, કેશર
જેમ મનોહ્ર વર્ણ અને સુગંધી આપે છે તેમ વરાસ (ઘનસાર) સ્વરી
શીતલ્લતા આપે છે. દરંક પુષ્પ દૃષ્ટિ જોવું જોઈ. ધુપ માટે કોયલા
સલ્લગાવેલા જોઈ. દીપકની વાટ પણ આપળા રુ કે સૂત્રની
જોઈ. વનના સુધી ચંદન પૂજાનું કેશર હાથે ઘસવું જોઈ. તેમ ન
વને તો મોઠી પાસે પણ વીવેક પૂર્વક મુલ્લ કોસ વાંધીને ઓરસીઓ
સુલ્લ વરાવર સ્લાફ કરીને નિર્મલ્લ ચોલા જલ્લથી ઘસાવવું જોઈ.

૧૬ પ્રથમ જલ્પૂજા કરતાં ધોર પીંછી બરાબર કરવી. જીવ યતના જેમ બને તેમ વિશેષ કરવી. મૂલનાયકજીનેજ પ્રથમ અભિષેક કરવો, તેમાં જલ્ની સાથે બહોલે ભાગે દુધ અને અલ્પ દહીં, ઘૃત, શર્કરા પળ ક્ષેપવવી જોડે, પંચામૃત એ ચારવાનાં જલ્ની અંદર ભઝવાથીજ થાય છે. પ્રસંગે તીર્થ જલ્, ગુલાબજલ્ વિગેરે પળ ભેઝવવાં, અભિષેક કર્યા પછી લુગડાના ખીનાં પોતાં વડે આગલા દિવસનું કેશર તમામ દૂર કરવું, પોતાથી દૂર ન થઈ શકે તેવી રીતે ભરાઈ રહેલા કેશરને માટે વાઝાકુંચીનો પોચે હાથે ઉપયોગ કરવો. પછી ફરીને શુદ્ધ જલ્નો અભિષેક કરી પાટલુણું વિવેક પૂર્વક કરવું. પાટલુણાંનો સ્પર્શ પ્રભુને થવો ન જોડે. પછી સુકોમલ્ તેમજ વિશાલ્ ઉજ્જલ્ અંગલુહણાથી વેહાથે પ્રભુનું શરીર કોહું કરવું. અંગલુહણું ફાટેલું કે મેલું કિંચિત્ પળ ન જોડે. અંગલુહણા ત્રણ કરવાં, તે કોઈ પ્રકારે ખીનાશ રહી ન જાય તેટલા માટે છે. કારણ કે ડ્યાં ખીનાશ રહે છે ત્યાં લીલ વાઝે છે તેમજ વીજો કંચરો પળ તરત જ ચોટે છે.

૧૭ અંગલુહણા કર્યા પછી પ્રભુના શરીરે વરાસનું વિલેપન કરવું તેનો ઉપયોગ મુલ્ વિના સર્વત્ર કરવો. પછી કેશર મિશ્રિત ચંદન વડે પ્રથમ ક્રમસર (જમળો ઢાલો અંગુઠો, જમળો ઢાલો ઢીંચણ, જમળું ઢાલું કાંડું, જમળો ઢાલો સ્વખો, મસ્તક, ખાલ્, કંઠ, ઊર ને ઉદર) આ પ્રમાણે નવ અંગે પૂજા કરવી. પછી વિશેષ આંગી રચવી હોય તો સોના રૂપાનો વરગ, વાદલ્, પુષ્પ ચઢાવવા ને તેની ઉપર વિશેષ તિલકો કરવા.

૧૮ પુષ્પ ચઢાવવામાં મસ્તકે એક પુષ્પ અવશ્ય ચઢાવવું અને વનતા સુધી સારી શોભનીક માલ્લા ચઢાવવી. બાકીના પુષ્પો શોભે તેમ ચઢાવવાં, પરંતુ તેમાં પુષ્પોને મરડવા મચડવા નહીં. તેને સોય ઘોંચીને-શીવીને કરેલા હાર વિગેરે ભૂલે ચુકે ચઢાવવા નહીં. એવા હાર ચઢાવવાથી પ્રશ્નની આજ્ઞાનો ભંગ થાય છે. પુષ્પ ગ્રંથીમ વેદીમ, પુરિમને સંઘાતિમ એમ ચાર પ્રકારે ચઢાવવાના છે, તેમાં શીવેલાનો સમાવેશ થતો નથી. વઢી એવી રીતે શીવીને હાર કરવાથી જીવ્યતના જલ્લવાતો નથી ઉપરાંત બીજા પળ ગેર લાભ છે તે સ્થલ સંકોચના કારણથી અત્રે વતાવવામાં આવ્યા નથી.

૧૯ ધૂપ દીપ વિગેરે અગ્ર પૂજા વધી ગભારાની વહારથીજ કરવા યોગ્ય છે. હાલમાં ધૂપધાણું, મંગલદીવો, તેમજ ચામરાદિક જાલ્લવા માટે ગભારામાં રાખવામાં આવે છે તેથી તે પૂજા પળ અંદર રહીને કરવામાં આવે છે. પરંતુ તેમાં અવિવેક વધારે થાય છે, અને ધૂપ દીપની વહોલ્લાથી ગભારો પળ થોડા વસ્ત્રમાં રૂપામ થઈ જાય છે. તેથી વનતા સુધી એ પૂજા ગભારાની વહાર નીકળી મુલ્લકોશ છોડીને કરવી. પળ કદી અંદરથી કરવી પડે તો જેમ વને તેમ પ્રશ્નથી છેટે રહીને કરવી અને અગરવાટ સલ્લગાવેલી હોય તો પળ તેને ઉંબાડીયાની જેમ હાથમાં ન રાખતાં ધુપ ધાણામાં મુકીને ધૂપ કરવો. દીપક પળ તે રીતે દૂરથીજ કરવો, અને મૂર્તિને તાપ ન લાગે તેટલો દૂર મુકવો. દીપક ઉઘાડો ન મુકવાનું ધ્યાનમાં રાખવું. ધૂપનો ધૂમાડો પ્રશ્ન ઉપર ન જાય તે ધ્યાનમાં રાખવું.

થી લખેલ નથી. પણ એટલું સ્વાસ્થ્યમાં રાખવું કે દ્રવ્ય પૂજા ઉપર કિંચિત્ પણ અનાદર કે અલ્પાદર કરવો નહીં. જો તેમ કરવામાં આવશે તો અવશ્ય ભવ વૃદ્ધિ થશે.

૨૩ જિનેશ્વરની પૂજા કરતાં ભાવના શું ભાવવી અથવા પ્રભુની કઈ અવસ્થા ભાવવી તે અવશ્ય સમજવા યોગ્ય છે. ભગવંતની છદ્મ-સ્થાવસ્થા, જ્ઞાનાવસ્થાને સિદ્ધાવસ્થા એમ ત્રણ અવસ્થા ભાવવાની છે. છદ્મસ્થાવસ્થામાં પણ ગૃહસ્થપણાની ને મુનિપણાની એમ બે પ્રકાર છે. પ્રભુને સ્નાન કરતાં ને પૂજન કરતાં તેમની વાલ્યાવસ્થાને રાજ્ય-વસ્થા ચિંતવવી. ચામરાદિ પ્રાતિહાર્ય સંયુક્ત જોડને કેવળી અવસ્થા ભાવવી અને પલ્લ્યાકાસને કે કાયોત્સર્ગ મુદ્રાએ સ્થિત થયેલા જોડને સિદ્ધાવસ્થાનું હૃદયમાં ચિંતવન કરવું અથવા એ ત્રણે પ્રસંગે પિંડસ્થ, પદસ્થ ને રુપરહિત, એ ત્રણ અવસ્થા ભાવવી. પિંડસ્થ તે છદ્મસ્થાવસ્થા, પદસ્થ તે કેવળી અવસ્થા અને રુપરહિત તે સિદ્ધાવસ્થા એમ સમજવું. કોઈ જગ્યાએ રુપસ્થને રૂપાતીત એમ ચાર અવસ્થા પણ કહે છે. ભગવંતની સેવા ભક્તિ તે તે અવસ્થાનું સ્મરણ કરી તે વાળતે પ્રભુની મુર્તિ તદવસ્થ છે એમ લક્ષ્યમાં રાખીને કરવી, જેથી તે તે અવસ્થાને યોગ્ય ભક્તિ કરી એમ કહી સમજી શકાય.

૨૪ પ્રભુ પૂજાના વસ્ત્ર સર્વત્ર બે રાખવાના કહેલા છે. એક ધોતીયું ને વીજું ઉત્તરાસન, મુખકોશ ઉત્તરાસનના છેડા વડેજ બાંધવામાં આવે છે. હાલ મુખકોશ બરાબર આઠ પડ વાળો કરીને બાંધી શકાવા માટે જુદો રૂમાલ રાખવામાં આવે છે. તેના વડે બરાબર

આઠ પડ કરી મુખમાંથી વાસ બહાર નીકળે એ મુખકોશ બાંધવાનું ધ્યાનમાં રાખવું ઉત્તરાસન એકજ વસ્ત્રનું સાંધ્યા વિનાનું અને વન્ને વાજુ છેડાવાળું રાખવું.

૨૫ દ્રવ્ય પૂજા કરી રહ્યા પછી ભાવપૂજા કરવાનો અવસર પ્રાપ્ત થાય છે દ્રવ્ય પૂજાતો અવગ્રહની અંદર રહીને કરવામાં આવે છે કારણ કે તેમાં તો પ્રભુના અંગ સાથે પણ સંબંધ છે. ભાવ પૂજા અવગ્રહની બહાર રહીને કરવાની છે. અવગ્રહનું પ્રમાણ શાસ્ત્રકારે તો જયન્ય નવ હાથનું ને ઉત્કૃષ્ટ ૬૦ હાથનું બાંધ્યું છે. પણ હાલ દેરાસરના પ્રમાણમાં રાખી શકાય છે નવહાથનું દેરાસરજ ન હોય ત્યાં તેટલો જયન્ય અવગ્રહ શી રીતે રાખી શકાય ? તેથી યથા યોગ્ય રાખવો. અવગ્રહ બહાર નીકળી સ્વમાસમણ ત્રણ દડ, આદેશ માગીને ચૈત્યવંદન કરવું.

૨૬ ચૈત્યવંદનના ત્રણ પ્રકાર છે જયન્ય, મધ્યમ, ને ઉત્કૃષ્ટ જયન્ય તો સામાન્ય નમસ્કારાત્મક શ્લોકાદિ કહેવા વડે કરી શકાય છે. મધ્યમ ચૈત્યવંદન હાલનો પ્રવૃત્તિ પ્રમાણે ચૈત્યવંદન કહી નમુશ્ચુળ કહી, સ્તવન કહેવું અને પછી જયવીરરાય, અરિહત વેડાણ કહી, કાઠસગ્ગ કરીને સ્તુતિ કહેવી તે સમજવું. અને ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવંદન આઠ થોડ વડે દેવ વાંદીએ છીએ તે સમજવું, કે જેની અંદર પાંચ શકસ્તવ આવે. બાકી પાંચ દંડકને બાર અધિકાર તો ચાર સ્તુતિ વડે દેવસી પ્રતિક્રમણના પ્રારંભમાં અને રાત્રિ પ્રતિક્રમણના પ્રાંત ભાગમાં દેવ વાંદવામાં આવે છે તેની અંદર પણ આવી જાય છે. ત્રણે ટંક મધ્યમ ચૈત્યવંદન તો અવશ્ય કરવું.

૨૭. ચૈત્યવંદન, સ્તવન ને સ્તુતિ એ ત્રણ વાનાં પ્રાયે ગુજરાતી ભાષામાં પદ્યમય રચેલા કહેવામાં આવે છે. તે શુદ્ધ કહેવા, તેના અર્થ પ્રથમથી સમજી રાખવા ને કહેતી વસ્તુ તેની વિચારણા કરવી. તે સાથે વાકીનાં જંકિંચિ નમુદ્યુષ્ણં વિગેરે વિધિનાં સુત્રો કે તે વધા મામધી ભાષાનાં છે તે પણ શુદ્ધ કહેવા, પૂર્ણોચ્ચાર કરવા વડે કહેવા અને તેના અર્થની વિચારણા થઈ શકવા માટે તેના અર્થ પ્રથમથી ધારવા. જેઓ અર્થ સમજ્યા વિના ચૈત્યવંદન કરે છે તેઓ સ્વરી રીતે શુદ્ધ ઉચ્ચાર પણ કરી શકતા નથી કારણ કે શુદ્ધ ઉચ્ચારનો આધાર અર્થ સમજવા ઉપર વધારે છે. વઢી અર્થ સમજ્યા વિના ચૈત્યવંદન કરનારા કેટલીક વસ્તુ પાઠ અશુદ્ધ બોલવાને લીધે સ્તુતિને બદલે નિંદા કરે છે. જો કે તેના અધ્યવસાય નિંદા કરવાના નથી તેથી માનસિક તેઓ વંધ પડતો નથી પરંતુ વચન આશ્રીતો અશુભ વંધ પડે છે. ચૈત્યવંદન સ્તવન ને સ્તુતિ કે જે ગુજરાતી ભાષામાં જ પ્રાયે હોય છે. તેનો પણ અર્થ સમજવાની ઘણાઓ દરકાર કરતા નથી અને જેવું યાદ રહી ગયેલ હોય તેવું બોલે છે કે જે સાંભળતાં ઘણી વસ્તુ અર્થ સમજનારને તેના પર સ્વેદ થાય છે.

૨૮ ચૈત્યવંદન સ્તવન કે સ્તુતિ કયાં કહેવા ? કયું ચૈત્યવંદન, કયું સ્તવન કે કઈ સ્તુતિ કયાં કહેવા યોગ્ય છે ? તે સમજવાની પણ સ્વાસ જરૂર છે. કેટલાક ચૈત્યવંદન સ્તવન અને સ્તુતિ સર્વત્ર કહી શકાય તેવાં હોય છે. ને કેટલાક અમુક સ્થળે જ કહેવાય છે. એટલું જ નહીં પણ કેટલાક સ્ત્રીને જ કહેવા યોગ્ય હોય છે.

કેટલાક પુરુષને કહેવા યોગ્ય હોય છે ને કેટલાક સાધુ સાધ્વીને કહેવા યોગ્ય હોય છે. બધા સ્તુતિ સ્તવનાદિના અધિકારી નિર્વિ-
શેષપણે બધા હોઈ શકતા નથી. આની વિચારણા પોતે કરે અથવા તેના જાણને પુછે તો થઈ શકે. તે સિવાય લેખથી સમગ્રતાઈ કહી શકાય નહીં નૌ પણ દૃષ્ટાંત તરીકે કહીએ છીએ કે જે સ્તવનાદિ અમુક સ્થળના અમુક તીર્થના અમુક તિથીના હોય તે ત્યાંજ કહી શકાય. સામાન્ય જિન સ્તુતિના હોય તે સર્વત્ર કહી શકાય. સ્તુતિ જો ચાર હોય તો તેમાંથી પહેલો બે કે ત્રણ મધ્યમ ચૈત્ય-
વંદનમાં છેવટે કહેવાય, ચોથી ન કહેવાય, વ્હી જે સ્તવન સ્ત્રીને આશ્રયીનેજ કહેલી હકીકતવાળું હોય તે સ્ત્રીજ કહી શકે, જેમાં દ્રવ્ય પુજાનો અથવા સાધુ મુનિરાજ ને કહેવા યોગ્ય ન લાગે તેવો અધિકાર હોય તેવા સ્તવનાદિ શ્રાવકોજ કહી શકે. સાધુ સાધ્વી ન કહી શકે એમ સમજવું. સ્તવનો પરમાત્માની સ્તુતિના, પ્રાર્થનાના ગુણાનુવાદના, આત્મર્નિદાના અને પરમાત્માના બહુ માન-
વાળાં હોવાં જોઈએ. અને તે પણ પ્રાયે ગંધીર અર્થવાળાં અને પૂર્વ પુરુષોના કરેલાં ઉત્તમ પ્રતિના હોવા જોઈએ. તુચ્છ શબ્દોવાળા અને નિઃસાર ઉક્તિવાળા અલ્પ ભંડોળવાળાના આધુનિક બનાવેલા કહેવા ન જોઈએ વ્હી ચૈત્યવંદન સ્તવનાદિ મધુર શબ્દ વડે શાંતિથી કહેવા પણ જાણે પાછળ લશ્કર આવતું હોય તેવી ઉતાવળથી પૂર્ણ શબ્દો-
ચ્ચાર વિના ન કહેવા.

૨૯ દ્રવ્યપૂજા ભાવપૂજાના કારણભૂત હોવાથી ભાવ વૃદ્ધિને નિમિત્તે કરવાની છે તેથી ધીમે ધીમે તે સાધન વડે ભાવની વૃદ્ધિ

કરી ભાવ પૂજામાં વિશેષ વિશેષ કાઢક્ષેપ કરવાની ટેવ પાડવી કારણકે ઇચ્છિત ફલની પ્રાપ્તિ ભાવ પૂજા વહેજ થવાની છે. ઇટલું ધ્યાનમાં રાખવું. નવકારવાળી કે અનાનુપૂર્વી ગણવાનો સમાવેશ પણ ભાવ પૂજામાં જ થાય છે. ભાવ પૂજા કરવામાં ઇટલા તલ્લીન થઈ જવું કે જેથી પરમાત્મા સાથે તદાકારપણું થઈ જાય અને પરમાત્મા અથવા તો પોતાનો આત્મા કે જે વાસ્તવિક તેવાજ સ્વરૂપવાળો છે તે પૂર્ણ પ્રસન્ન થાય. ભાવપૂજા કરરૂપ કે વેઠરૂપ થવી ન જોઈએ કેટલાક તો દ્રવ્ય પૂજા કરીનેજ ચાલતા થાય છે, ભાવપૂજા કરતા પણ નથી. તેઓ સ્વરૂં કાર્ય કરવાનું ભૂલી જાય છે એમ સમજવું.

૩૦ ચૈત્યવંદન અથવા ભાવપૂજા શા માટે કરવી તેના નિમિત્ત ને હેતુ અરિહંત જેડાણમાં કહેલા છે તેજ સમજવા. ત્યાં જો કે એ હેતુ ચૈત્યવંદનની પ્રાંતે કાયોત્સર્ગ કરવાનો હોવાથી તેને લગતા વતાવેલા છે, પરંતુ તેજ નિમિત્તને હેતુ સામાન્ય ચૈત્યવંદના આશ્રી પણ સમજવા યોગ્ય છે.

૩૧ ચૈત્યવંદનની પ્રાંતે એક નવકારનો કાઉસર્ગ કરવામાં આવે છે તે બરાબર શાંતિથી ને સ્થિર રહીને કરવો. ઇટલો વચ્ચે એક નવકાર જેટલું ચિંતવન પણ જો યથાર્થ થાય છે તો પ્રાણી ઘણા કર્મોનો ક્ષય કરી નાખે છે.

૩૨ ચૈત્યવંદનમાં બહોળે ભાગે તો યોગ મુદ્રા જાઢવવાની છે જયવીયરાય ને બે જાવંતિ કહેતાં મુક્તામુક્તિ મુદ્રા જાઢવવાની

છે અને જયવીરરાય કહીને ઉભા થયા પછી પગ આશ્રી જિન-મુદ્રાને હાથ આશ્રી યોગમુદ્રા જાઝવવાની છે. તે મુદ્રાનું સ્વરૂપ તેના જાણ પાસેથી સમજી લેવું, અને તે પ્રમાણેની મુદ્રા અવ-શ્ય જાઝવવી.

આ લેખ જિનરાજની ભક્તિ કેમ કરવી તે સુચવવા માટે સંક્ષે-પથી લેખવામાં આવ્યો છે, આ વિષય ઇટલો બધો વિશાલ છે કે તેને માટે જેટલો વિસ્તાર કરીએ તેટલો થઈ શકે. પરંતુ અલ્પ બુદ્ધિવાળાના ગ્રાહ્યમાં આવી શકે તેટલુંજ લેખવાનો લેખકનો હેતુ છે. ભક્તિ કરવાની ઇચ્છા થાય ત્યારથીજ આશ્વાતના^૧ કોઈ પ્રકારની ન કરવાનું ધ્યાનમાં રાખવું કારણકે આશ્વાતના ભક્તિનો નાશ કરનારી છે. જે મનુષ્ય ભક્તિનું સ્વરૂપ ઓઝસી વિશુદ્ધ તન, મન, ધનથી પરમાત્માની ભક્તિ કરે છે તેનું આ ભવમાં અને પર-ભવમાં અવશ્ય કલ્યાણ થાય છે, ગુણ ગ્રાહી સજ્જનો આ લેખ વાંચી તેનો સદુપયોગ કરશે કે જેથી તેમનું કલ્યાણ થશે ઇટલું કહી આ લઘુ લેખ સમાપ્ત કરવામાં આવે છે.

કુંવરજી આણંદજી.

---

૧. આશ્વાતના ૮૪, મોટી આશ્વાતના ૧૦ વર્જથી ઉપરાંત પૂજા કરતાં કઠક, ધુપધાણું વિગેરે પ્રભુ સાથે અથઢાઈ જાય, ચિંત્ત ઢઢી જાય તે પણ આશ્વાતના વર્જથી.

॥ જિનેન્દ્ર સંબંધિ સાધારણ જ્ઞાન ॥

(લેખક-પં. ચંદુલાલ.)

હે જીજ્ઞાસુઓ ! આ જગતમાં અનંત જીવો છે, તે સર્વે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર ગુણવડે એક સરસ્વા હોય છે, માટે શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન અને આપણે પણ જ્ઞાન દર્શનાદિક ગુણવડે એક સરસ્વાજ છીએ. તો શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન પૂજ્ય અને આપણે પૂજક,—શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન ત્રણ જગતના સ્વામિ અને આપણે સેવક—શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન પરમાત્મા અને આપણે બાહ્યાત્મા—શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન અનંતજ્ઞાની અને આપણે અજ્ઞાની—શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન ધ્યેય અને આપણે ધ્યાતા. इत्यादि घणो मोटो तफावत होवानुं कारण शुं हशे? તે સંબંધિ વિચાર કરતાં અને ગુરુગમથી અનુભવ મેળવતાં માલૂમ પડશે કે આ આત્મા અનંત શક્તિવાળો છે, પરંતુ અનાદિકાલથી કર્મના પ્રભાવે આ સિંહ સરસ્વો આત્મા પણ એક બકરા તુલ્ય નિર્બલ બની ગયો છે, શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન પણ પ્રથમ આપણા સરસ્વા સ-કર્મજ હતા, પરંતુ તેઓએ પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ ઓઝસી સિંહની પેઠે શક્તિનો વિકાસ કરી અનાદિ કાલથી લાગેલાં કર્મને એક ક્ષણ માત્રમાં ત્રોડી નાસ્તી સપૂર્ણ આત્મસ્વરૂપનો વિકાસ કરી પરમાત્મા રૂપ થયા. અને આપણે હજી આત્માની શક્તિનો વિકાસ કરી શક્યા નથી, અને આત્મશક્તિને વિકાસ કરવાનો જોડાઈ તેવો અયાગ પરિશ્રમ કરતા પણ નથી, તેથી હજી સુધી આપણે તેવાજ નિર્બલ કાયમ રહ્યા છીએ.

શંકા—જહ ઇવાં કર્મોંએ સિંહ સરસ્વા સવેતન આત્માના સ્વ-
રૂપને નઘપાય (નહિં સરસું) કરી દીધું છે. તો આત્મા કરતાં પળ
કર્મજ બઢવાન હોવું જોડે, અને જો તેમજ છે તો બઢવાન ઇવા
કર્મને હઠાવવામાં આત્માની શક્તિ શું કરી શકે ? અથવા અમને
કહો કે આત્મા બઢવાન છે કે કર્મ બઢવાન છે ?

ઉત્તર—હે જીજ્ઞાસુ બંધુઓ ! આપનો એ તર્ક સત્ય છે, પર-
ન્તુ જ્યાં સુધી આત્મા રૂપી સિંહે પોતાનું પરાક્રમ પ્રગટ કર્યું નથી
ત્યાં સુધીજ કર્મનું બલવત્તરપણું છે. શ્રી સર્વજ્ઞો કહે છે કે—કથય ય
જીવો બલિઓ, કથય કમ્માવિ હંતિ બલિયાઈ (—કોઈક વચ્ચે જીવ
બઢવાન છે, અને કોઈક વચ્ચે કર્મ બઢવાન.) માટે આત્મા બલિહ્ર
થતાં જરૂર કર્મોંનો વિનાશ થાય છે. માટેજ જિનેન્દ્ર ભગવાને પોતાની
આત્મશક્તિનો વિકાશ કરી કર્મોંનો નાશ કરવાયી શ્રીજિનેન્દ્ર ભગ-
વાન પૂજ્ય અને આપણે પૂજક, શ્રી જિનેન્દ્ર ભગવાન પરમાત્મા અને
આપણે બાહ્યાન્મા. ઇત્યાદિ મોટા તફાવતવાળા છોએ. માટે ઇવા જિ-
નેન્દ્ર પરમાત્માના અવલંબનથી આપણે પણ કોઈને કોઈ વચ્ચે આ-
ત્મશક્તિનો વિકાશ કરી શ્રી જિનેન્દ્ર તુલ્ય થઈ શકીએ એ હેતુથી શ્રી
જિનેન્દ્ર ભગવાનની પૂજા ભક્તિ કરવી યોગ્યજ છે.

પૂજારીઓના કાર્યની તપસીલ.

૧—પૂજાના કપડા સિવાય અથવા ગભારામાં પ્રવેશ કરવાના
કપડા સિવાય બીજું કપડું પહેરીને અથવા કાંબલમાત્ર પહેરીને ગભા-

રાની અંદર જવું નહિ, તથા બીજું કોઈ આવતું હોય તો તેને પણ સમ્મતાથી નહિ પ્રવેશ કરવા માટે સમજાવવું.

૨—પૂજા વગેરે કરવાનાં કપડાં ભગવાનની દૃષ્ટિ સન્મુખ બદલાં નહિ, તેમજ બીજો કાઈ બદલતો હોય તો સમ્મતાથી તેમ નહિ કરવા સમજાવવું.

૩—પૂજાનું કેસર ઘણું પાતલુ નહિ ઘસતાં ભગવાનના અંગ ઉપર ઠરે ને રેલાઈ જાય નહિ તેવું જાડું ઘસવું.

૪—પાલાનું દૂધ હંમેશાં ગાઢીનેજ વાપરવું.

૫—ગભારાની અંદર કામ કરવું હોય તો તે વસ્ત્રે અષ્ટપદ મુલકોશ બાંધીનેજ દરેક કાર્ય કરવું.

૬—પ્રથમ ગભારામાંથી ખીંતોને તથા જાઢીયો વગેરેનો કચરો કાઢીને ત્યાર બાદ રંગમંડપમાંથી કચરો કાઢવો. ત્યાર બાદ પ્રભુને મેરપીંછીથી પ્રમાર્જીને પવાસણનો, પવાસણની ચાલીનો અને ગભારાનો કાજો લેવો, અને જીવરક્ષા થાય તેવા યોગ્ય સ્થાને તે કચરો નાખવો.

૭—પૂજાનાં વાસણો ઉપયોગમાં લેતા પહેલાં ધોઈ સાફ કરીને વાપરવાં. તથા ધુપીયાંને પણ પ્રથમ સ્વંસ્વેરી પૂજીને ત્યાર પછી વાપરવાં.

૮—બનતા સુધી ન્હવણનું પાણી પવાસણથી નીચે પડવા દેવું નહીં; છતાં કદાચ પડે તો તુર્તજ (ચંપાય નહિ તે માટે) સાફ કરી લેવું.

९—दरेक प्रतिमाना कोइपण अंगमां पाणी न भराइ रहे ते माटे अंगलूहणानी बत्ती करीने ते अंग स्वच्छ करवुं.

१०—प्रतिमाजीनां अंगलूहणां, केसर, फुल, बाळाकुंची ब-
रास बगेरे पूजानो सामान पोताना हाथ सिवाय शरीरना कोइपण
भागमां अडवो न जोइए.

११—प्रतिमाजीनी अंगपूजाना कोइपण चीज ज्यां चालवुं,
उठवुं, बेसवु, थाय छे तेवी कोइपण जग्याए नीचे जमीनपर नहिं
सूकतां पाट पाटला के बाजोठपर उंची जग्याए सूकवी.

१२—भगवाननी जमणी बाजुए दीवो अने डाबी बाजुए धूप
राखवो.

१३—पोताने कपाळे चांल्लो करीने अथवा पूजा करतां पोता-
ना हाथ शरीरे के कपडे अड्या होय तो पुनः हाथ धोइने पूजा
करवी.

१४ पाणीथी हाथ धोइने रुमालथी लूछवा, परन्तु पूजा बगे-
रैना कपडाथी के कांबळथी लूछवा नहि. तथा भींत थंभादिके पण
लूछवा नहि.

१५—न्हवण जळ, अंगलूहणां अथवा हाथ धोयेलुं पाणी छात
अथवा खालो बगेरैमां नहि नाखतां देहरासरमां तेवुं पाणी नाख-
वाना वासणोमां लेइ योग्य स्थानके परठवुं.

१६—आंगीमां कटोरा चडावतां कटोरामां प्रथमनुं लागेलुं केसर
सारी रीते साफ करवुं. त्यारबाद कटोरा भगवानने अगे चडाववां.

૧૭—દેહરાસરમાં ઘરકામની વાતો અથવા કોઈપણ જાતની નકામી અને કલેશ ઉત્પન્ન થાય તેવી નિંદા કુથલી કરવી નહિ અને અવિનય થાય તેવી રીતે વર્તવું નહિ.

૧૮—વાઝાકુંચીઓમાં પાળી ભરાઈ રહેવાથી, જીવની ઉત્પત્તિનો સંભવ છે, માટે તેને બરાબર સ્વચ્છ કરી સૂકાઈ જાય તેમ કરવું.

કાજો વગરે પરચુરણ કાર્ય કરનારના કામકાજની તપસીલ.

૧—દેહરાસર સુલે ત્યારથી દેહરાસર મંગલિક થતા સુધી હાજર રહેવું જોઈએ એ વાતમાં બેદરકારી રાખવી નહિ.

૨—સવારમાં આવતાં જ પાળી રાખવાની જગ્યા, કેસર ઘસવાની જગ્યા, અને દેહરાસરના રંગમંડપ વગેરેની જગ્યાઓ કચરો સાફ કરવો. તથા પક્ષી વગેરેની વિષ્ટા પડી હોય તે દૂર કરવી. (કાજો બનતા સુધી ડાંડાસનથી, અથવા મુલાયમ મોર પીછના ડાંડાસનથી, અથવા દક્ષિણના મુલાયમ ઘાસની સાવરળી ઓથી, અથવા શળની પૂજણીઓથી લેવો જોઈએ.)

૩—કાજો લીધા બાદ કુંડીઓ પાળી ભરવાના હાંડા, કલશો, રકાચીઓ, વાટકીઓ વગેરે પૂજાના ઉપયોગમાં આવતાં વાસણો પૂજીને ધોઈ નાંખવાં, અને યોગ્ય સ્થાને મૂકવાં.

૪—એકઠો કરેલો કચરો ગમે તેમ નહિ ફેંકી દેતાં દેહરાસર બહાર જીવરક્ષા થાય તેવી યોગ્ય જગ્યાએ નાંખવો.

૫-ત્યાર બાદ દીવીઓ, ફાનસ, ધૂપ ઘાણું, કોડીઆં વગેરે-માંથી વાંચી દીવટ, ઘી, બત્તી રાખ વગેરે કાઢી લઇને તે વસ્તુઓ સાફ કરવી. જો પાળીથી માંજવી ન બની શકે તો લૂગડાથી પણ લૂછીને સાફ કરવી અને દેહરાસર મંગલિક થતી વસ્તુ પછે તે વસ્તુઓ સાફ કરીને મૂકવી.

૬-ત્યારબાદ દરેક ગભારા આગલ ધૂપઘાણું (અથવા ધૂપ રાખવાનું વીજું કોઈ પાત્ર) અને રંગમંડપમાં પાટ પાટલા વગેરે કો-ઈના પગમાં ન આવે તેવી રીતે યોગ્ય સ્થાને ગોઠવવા.

૭-ત્યારબાદ દરેક મુખ્ય ગભારા બહાર નજીકમાં સર્વનો દ્રષ્ટી પડે તેવી યોગ્ય જગ્યાએ ફાનસમાં અથવા ઢાંકણીવાળા કોડીઆ-માં દીવી ઉપર દીવો કરવો. અને તે દીવાની જોડેજ અગરબત્તીનું વાસણ, તથા ઘીનું વાસણ રાખવું. (ઘીનું વાસણ ઢાંકવાનો અવશ્યક હોય તો રાખવો) કે જેથી વગર નાહેલાને પણ દીવો ધૂપ કરવાનું અને ઘી પૂરવાનું સુગમ થાય.

૮-દરેક મુખ્ય ગભારા આગલનો દીવો દેહરાસર સવારે સુલ્લ મુકે ત્યારથી મંગલિક થાય ત્યાં સુધી, અને ઉપર નીચેના ગભારા-ઓ આગલ ત્યાંનો પૂજારી પૂજા-આરતી-દીવો-ધૂપ કરવા આવે ત્યારથી તે જાય ત્યાં સુધી દીવો ચાલુ રહે તેટલુંજ ઘી પ્રથમ પૂરવું. અને જરૂર પડે તો વચમાં વચમાં તપાસીને જોડતું ઘી પૂરવું, પણ પ્રથમથીજ ઘણું ઘી પૂરવું નહીં. જે પ્રમાણે કરવાથી ઘીનો બિગાડ થશે નહિં. તથા જરૂર સિવાય ઘણા દીવા કરવા નહિં.

९—केसर घसवा वगेरेनी जग्याए पाणी, केसर, घी, अगर-बत्ती दीवासळी, रु वगेरे जे जे वस्तु ज्यां रहेती होय तेनी दरेक वखते तपास करी जोइती चीज मुकवा ख्याल राखवो; कारण के तेवी चीजो कोइ वखत हाजर न होय तो केटलाएक भाइओ, आळस अने उतावळने लीधे ते चीजो बिनाज चलावी लेछे, तेम बनवा नपामे. तथा ते चीजेनां वासणो कइंक वखत उघाडां रही जाय छे तो तेमां कचरो अने जीवजंतु पण पडे छे, माटे ते वासणो ढांकवानो ख्याल राखवो.

१०—कोइपण वखत न्हाया विना गभारामां जवुं नहि, अने कोइ गभारामांथी चीजनी जरूर पडे तो पूजारी अथवा कोइ श्रावक पासे मंगावी लेवी.

११—अंगलूहणां, पाटलूहणां, सर्व गभाराओमां पूजा थइ रखा पछी सुकाया बाद नरम रहे तेवी रोते कोइ अडके नहि एवी योग्य जग्याए सूकवी देवां. परंतु धोया पहेलां अथवा धोया पछी पण तेने जमीनपर नहि मूकतां जमीनथी उंचे स्थळे अथवा कोइ वासणमां राखवां तथा तेने पोताना शरीर के कपडे अडकाडवां नहि, अने ते धोयेलुं पाणी स्वाळमां भीतमा के छत वगेरे स्थाने नहि नाखतां देहरासर बहार तुर्त सूकाइ जाय तेवी निर्जीव छूटी जग्यामां छुटुं छुटुं रेडी देवुं.

१२—न्हवणजळमां वरख, फुल, चोखा, वगेरे जो लइ शकाय तेम होय तो ते लइने ते पाणी एक अंगलूहणाथी गाळीने परठव-

વાની જગ્યાએ છૂટું છૂટું રેડવું. જેથી બીજા ત્રસ જીવો અને વન-
સ્પતિની ઉત્પત્તિ થાય નહિ, કારણ કે તે પાણી એક જગ્યાએ મેળું
કરી ચારંચાર ત્યાંજ રેડવાથી જીવોની ઉત્પત્તિ થઈ જલદી વનસ્પતિ
ઉગી નીકળે છે તથા કોઈના પગ તળે ચંપાય તેવી જગ્યાએ તે ન્હ-
વળ જઠ ન રેડવું જોઈએ.

૧૩—જ્યાં જ્યાં ઘણા ગભારા હોય છે, ત્યાંનું ન્હવળ જઠ
એકટું કરી રેડવામાં આવે છે, તે દરમ્યાન તેમાં માછી વગેરે જીવો
પહીને વિનાશ પામે છે. માટે જે જે ગભારાનું ન્હવળ જઠ તૈયાર
થાય કે તુર્નજ તે પરઠવી દેવાનો રુચાલ રાખવો, અને જો સર્વ
એકટું કર્યા બાદ પરઠવું હોય તો પ્રથમના ન્હવળને વરાવર ઢાંક-
વાની કાઢજી રાખવી. અને કાર્યવાહકોએ પણ તેવાં ઢાંકણાંવાળાં
વાસણ રાખવાં જોઈએ.

૧૪—ઁંદર, ગિરોલી, માછી, કબૂતર, વગેરે કોઈપણ જના-
વર, જનાવરનું કલેવર, અથવા હાડકું વગેરે દેહરાસરના કોઈપણ
ભાગમાં પહચું હોય તો તે ઉઠાવીશ્લેઈ દેહરાસર બહાર દૂર લઈ જઈ
ઉકરડા વગેરે સ્થાને નાચી આવવું. અને આવીને પુનઃસ્નાન કરવું.

૧૫—દેહરાસર મંગલિક થતી વચ્ચે દેહરાસરથી ઘેર જતાં
નીચેની બાબતોપર અવશ્ય કાઢજી રાખવી જોઈએ.

૧—બીજી વચ્ચતનો કાજો લેતી વચ્ચે જાઢીઓ, ખીંતો, બારીઓ,
વગેરે જગ્યાએ જો જાઢાં વગેરે રહી ગયાં હોય તો દૂર કરી
કાજો લઈ લેવો, અને કાજામાં ચોચા, બદામ, સોપારી, વગેરે

होय तो कोइ जीवजंतु न चडे तेवी योग्य जग्याए मूकी देवां.
तथा रंगमंडपमां पडेलीं धुपीआं पाट पाटला वगेरे कोइना
पगमां न आवे तथा भागे नहि तेवी जग्याए मुकी देवां.

२—उपर मुजब बारीओ जालीओ वगेरेने हमेशां साफ राखवां,
अने कदाच तेम न बने तो चालु उपयोगवाली जग्याएथी
तो हमेशां काजो लेवोज जोइए अने बीजी जग्याओमांथी
बधुमां वधु अठवाडीए अठवाडीए तो काजो लेवोज जोइए.
तथा जे गभारा आगळ उतरेलां फुल वगेरे पड्यां होय ते
रोज लेइ लेवां.

३—ब्रह्म साकर वगेरे चीजोपर कीडी वगेरे न चडे ते माटे तेवी
चीजो राखवाने ढांकणावाळा ढवा अथवा लाकडानी पेटीओ
अथवा तेवां बीजां साधनो राखवा कार्यवाहकोए ख्याल रा-
खवो जोइए.

४—पूजा करतां वधेलुं केशर, तथा वासणोमां वधेलुं पाणी वगेरे
वाश्नी न रहे माटे हमेशां काढी नाखवुं.

५—फानस, कोडीयां, आरती, मंगलदीवो, ढांकणां, रकाबी,
वाटकीओ खाली वासणो वगेरेने दररोज मांजीने योग्य
स्थाने मूकवा खास काळजी राखवी.

१६—कोइ वखते वरसादनुं पाणी देहरासरना कोइ भागमां
रही गयुं होय तो बीजे दिवसे सवारे बनता प्रयत्ने शिघ्रताथी ते
पाणी बहार वरसादना पाणी भेगुं रेडी देवुं.

१८—होइपण दर्शन पूजा करना अथवा पूजारी तरफथी कंडपण काम बताववामां आवे तो पोताना हाथमां चालतुं कार्य पूर्ण करीने अथवा बगडे तेम न होय तो बाकी राखीने अथवा बीजी योग्य गोठवण करीने ते कार्य करी आपवुं जोइए. परन्तु चालु काम बगडतुं रझळतुं मूकवुं नहिं; अने बतावेला कार्य माटे वेदरकारी पण राखवी नहि. बतावेलुं कार्य खास उतावळनुंज होय तो चालु कार्य न बगडे तेवी रीते छोडीने पण ते करी आपवुं जोइए.

१८—केमर वसवानी जग्याए हाथ धोवा बगेरेनुं पाणी एकटुं थाय छे ते घणो वखत पढी रहेवाथी तेमां माखी बगेरे जीवोनो विनाश थाय छे माटे ते पाणी वखतो वखत देहरासर बहार योग्य जग्याए रेडी देवानो उपयोग राखवो जोइए

१९—कोइ स्त्रीने देहरासरमां क्रतु प्राप्त थयेल (अटकाव आवेल) होय, अथवा कोइ बाळके झाडो पेशाव करेल होय तो ते जग्या तुर्तज प्रथम पाणीथी साफ करी दुधथी धोइ नाखवी. तयारबाद ते जग्याए दशांग बगेरेनो धूप करवो, (ते संबधि खर्च आशातना करनारे आपवुं, ने जो ते न आपे तो छेवटे देहरासरना खर्च पण ते आशातना दूर करवी.)

श्री पार्श्वजिन आरती.

सकल मंगलकारी, त्रिभुवन उपगारी ॥ दुर्गति दुर निवारी,
वरिया शिवनारी ॥ जय देव ! जय देव ! ॥ १ ॥ (तुज) भूरवि

बहु सारी, लागे मुज प्यारी ॥ झगमग ज्योति भारी, मोहे सुर
नारी ॥ जय० ॥ २ ॥ तीन जगतराया, वामाए जाया ॥ अश्वसेन
घर आया, नीलवरण काया ॥ जय० ॥ ३ ॥ पार्श्वनाथ नामी,
चिन्तामणि स्वामी ॥ करुं आरति शिरनामी, मुज अंतर जामी ॥
॥ जय० ॥ ४ ॥ कमठको हट वामी, ज्ञान केवल पामी ॥ भक्तमन
विशरामी, भये सिद्ध स्वामी ॥ जय० ॥ ५ ॥ तुजगुण हुं रसियो,
मुज मन तुं बसियो ॥ (तुज) मया थकी उल्लसियो, गुण गावा धसध
सियो ॥ जय० ॥ ६ ॥ इति ॥

॥ चार मंगळ ॥

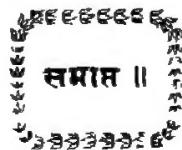
चारो मंगळ चार, आज घेर प्रभुजी पधार्या ॥ पहिले मंगळ
प्रभुजीने पूजुं, घसी केशर घनसार ॥ आज० ॥ १ ॥ बीजे मंगळ
अगर उखेवुं, कंठ ठवुं फूल हार ॥ आज० ॥ २ ॥ त्रीजे मंगळ आरति
उतारुं, घंट बजावुं रणकार ॥ आज० ॥ ३ ॥ चौथे मंगळ प्रभु
गुण गावुं, नाचु थेइ थेइकार ॥ आज० ॥ ४ ॥ रूपचंद कहे नाथ निरं-
जन, चरणकमल बलिहार ॥ आज० ॥ ५ ॥ इति ॥

दोहा—ज्ञान दशा जहां आकरी, तेहीज चरण विचारो ॥

निर्विकल्प उपयोगमां, नथी कर्मनो चारो ॥ १ ॥

निश्चय नय हृदये धरी, पाले जे व्यवहार ॥

पुन्यवंत ते पामशे, भवसागरनो पार ॥ २ ॥

अनुक्रमणिका.

नं०.	नाम.	पृष्ठ.
१	कुंवरविजयजी कृत अष्टप्रकारी पूजा....	१ थी ५
२	देवचंडजी कृत स्नात्र पूजा विधि सहित ...	५ ,, २१
३	श्रीज्ञानविमल सूरिकृत श्रीशान्तिनाथजीनो कलश. २१	२५
४	लुण उतारण गाथा	२५ ,, २६
५	शान्तिजिन आरती ...	२६
६	मंगळ दीपक... ..	२६ थी २७
७	अष्ट प्रकारी पूजाना हेतु विषे लेख ...	२७ थी ३१
८	श्री देवविजयजी कृत अष्ट प्रकारी पूजा	३१ थी ४०
९	जिनराजनी भक्तिने विषे यती आशातना....	४० थी ५०
१०	जिनराजनी भक्ति	५० थी ६९
११	जिनेन्द्र संबंधी साधारण ज्ञान	७० थी ७१
१२	पूजारीओना कार्यनो तपसील	७१ थी ७४
१३	काजो विगेरे परचुरण कार्य करनारना कामकाज. नी तपसील	७४ थी ७९
१४	पार्श्व जिन आरती ...	७९ थी ८०
१५	चार मंगळ	८०
१६	दोहरा....	८०

જો તમારે દાંતને.

દમેશને માટે બહુજ મજબુત અને સફાઈદાર રાખવાની રીત જી હોય તો.

પોરવાલ બ્લૅક દુધ પાવડર.

દમેશ બાપરો ત્રણ મહીના ચાલશા ચાલી ચાટલી પાંચ આના
પર વરસ સુધી ચાલશા ચાલી મોટી ચાટલી સધા રૂપીયો પોટ
સ્વેચ્છા અલગ.

તાલ્લુદ, તદુરસ્તી અને બુદ્ધી તેજસ્વી રાખવાની ઈચ્છા હોય તો.

મદન-મસ્ત-ચુર્ન —દમેશ બાપરો.

સોઠ તોળાની ચાટલી સધા રૂપીયો. સાત તોળાની ચાટલી
દસ આના પોટેજ જુદુ.

એના શીવાય.

તાવને માટે પોરવાલ યુગ્મ સ્પેસીફીક-નાથાના દુલાવા માટે
પોરવાલ ચામ દરાજ સ્વરજવા માટે પોરવાલ ઓઈન્ટમેન્ટ વિંગરે બહુજ
અકશીર અને શુદ્ધ વનસ્પતીમાંથી બનાવેલ દવાઓ જથ્થાબદ્ધ તથા લુટક
અમારે ત્યાં વેચાતી મલશે.

દરેક ગાંમે વેચવા ચાલા એજન્ટો જોઈએ છે:

(બધુ વીગત માટે, પ્રાઈસ લીસ્ટ તથા ક્વાટરોંગ મળાવો,)

સાધુ સાધ્વીને માટે પહેલા પોટ વ્યાકીંગ સ્વેચ્છા મોકલવાથી
દયા ફોગટ મોકલવામાં આવશે.

મુંબઈના એજન્ટ:-જસવંતરાજ તેજરાજ.

ગીરગાંમ બેકરોડ મુંબઈ નં. ૪

મેસર્સ:-પોરવાલ, એન્ડ કો. (રજિસ્ટર્ડ.)

૩૫૬ વેતાલપેઠ પુનાસીટી.

